INSTRUCTIONS
FOR THE
YOUNG CHRISTIAN:
OR, AN
Expoſition of the Church Catechiſm.
By way of QUESTION and ANSWER.
Confirmed by SCRIPTURE PROOFS, and adapted to the meaneſt Capacity.

By a Miniſter of the Church of England.

ADDYSG
I'R
CRISTION JEUANGC:
NEU,
Eglurhâd ar Gateciſm yr Eglwys.
Mewn ffordd o HOLIAD ac ATTEB.
Wedi ei brofi allan o'r YSGRYTHUR LAN, a'i gymhwyſo i'r gwaelaf ei Ddyall.

Gan Weinidog o Eglwys LOEGR.

LONDON:
Printed for B. DOD, Bookſeller to THE SOCIETY FOR PROMOTING CHRISTIAN KNOWLEDGE; at the *Bible* and *Key*, in *Ave-Mary Lane*. 1750.
[Price 4*d*. or 28*s*. *per* Hundred.]

The Alphabet consists of 13 single and 11 double Consonants, and 8 Vowels; *viz.* a, e, i, o, u, w, y, g; in all 32 single Sounds, pronounced as follows; *viz.*

a	a	a English, in *art, bad.*
b	be	b English.
c	ec	k English.
ch	ech	ch Irish, or χ Greek.
d	de	d English.
dd	edd	th English, in *this, that.*
e	e	e English, in *End, Bed.*
f	ef	v English.
ff	eff	f English.
g	eg	g English, in *give, God.*
h	he	h English, in *his, holy.*
i	i	i English, in *King*, *ee* in *Bee*, or *i* French.
l	el	l English.
ll	ell	l aspirated; peculiar to the *Welsh*: 'tis to *l* as *th* to
m	em	m English.
mh	mhe	m aspirated.
n	en	n English.
ng	eng	ng English, in *King, long.*
ngh	nghe	ng aspirated.
nh	nhe	kn English, in *knew, knew.*
o	o	o English, in *Oak, not.*
p	pe	p English.
ph	phe	ph English.
r	er	r English.
rh	rhe	r aspirated.
s	es	s English.
t	te	t English.
th	eth	th English, in *thin, both.*
u	u	u English, in *blue*, *e* in *drew*, or *i* in *this.*
w	w	w English, in *was*, *oo* in *good*, or *u* in *full.*
y	y	i English, in *Tin, thin*, or very near the Welsh
g or ẏ	g	i English, in *Bird*, *o* in *Money*, or *u* in *turn.*

But the two last Vowels are represented by the y only, in modern Authors, which the *Welsh* themselves can naturally distinguish in reading; though it were to be wished the g or ẏ had been retained, That being the only Defect in the Alphabet. Both Sounds are found in the *Welsh* Words, *hynny, Ystyr*; and in the *English*, *sundry, Purses.*

The double Consonants, which look so disagreeable to the Eye, are made use of for want of single Characters to denote those particular Sounds; which the *Greek* Letter is extremely well adapted to; and some Writers will have That to have been the ancient Character of the *Britons*; and that they wrote the *ch, dd, ll, ph, rh, th,* and *g* with χ, ϑ, λ̇, φ, ṙ, θ, ᵹ.

No Letter in the *Welsh* ever changes or loses its Pronunciation, but are all to be pronounced as wrote, without Variation: And

orthy the Notice of the Curious, that the Works of the Poets *Aneurin*, the two *Merddins*, *Taliesin*, and *Llywarch Hên*, who ourished between the Years 480 and 590, are at this Day as in-lligible as those of the present Century, (particularly to the Inha-tants of *North Wales*,) which cannot be said of any other *Euro-an* Language.

The *English* Sounds of the *ch*, *g* soft, and *j* Consonant, were nknown to the *Ancient Britons*; all which they supplied with *si*; , for *Charles*, *George*, and *James*, they wrote *Siarles*, *Siors*, nd *Siames*.

They were also Strangers to the Sound of the *z*, which they supplied with the *s*: But both the *j* and *z* were introduced by the Translators of the *Bible* in Scripture Proper Names; as, *Joseph*, *Zabulon*, which the *Old Welsh* wrote and pronounced, *Sioseph*, *Sebulon*.

The Sound of the *sh* was also foreign to them; on which Account the Scripture Names, *Shem*, *Shiloh*, and the like, are wrote, *Sem*, *Silo*, &c. in the *Welsh Bible*.

The Sounds of the *k*, *q*, and *x*, they express by *c*, *cw*, and *cs*.

The *Welsh* have 9 mutable Consonants, which change in the Beginning of radical Words to other Letters; as in the following Examples, besides a Variety of other Cases; *viz.*

c	*ch*, *g*, *ngh*	*Câr*	*ei Chân*, her *ei Gâr*, his *fy Nghâr*. my		Kinsman.
p	*b*, *mh*, *ph*	*Pen*	*ei Ben*, his *fy Mhen*, my *ei Phen*. her		Head.
t	*d*, *nh*, *th*	*Tâd*	*ei Dâd*, his *fy Nhâd*, my *ei Thâd*. her		Father.
g	*ng*, —	*Gafr*	*fy Ngafr*, my *ei Afr*. his		Goat.
b	*f*, *m*	*Bara*	*ei Fara*, his *fy Mara*. my		Bread.
d	*dd*, *n*	*Duw*	*ei Ddaw*, his *fy Naw*. my		God.
ll	— *l*	— *Llaw*	— *ei Law*, his	—	Hand.
m	— *f*	— *Mam*	— *ei Fam*, his	—	Mother.
rh	— *r*	— *Rhwyd*	— *ei Rwyd*, his	—	Net.

The Particle *yn*, in, changes to *ym*, when the following Word ins with an *m*; and to *yng* before *ngh*: as, yn *Llundain*, ym *n*, yng *Nghaersalem*; in *London*, in *Anglesea*, in *Jerusalem*.

The *Circumflex* denotes a long Vowel; as, *mân*, *Câr*; wrote in *glish*, *mane*, *Care*: and often gives the Word a different Signi-tion; as, *a*, and, *â*, with; *na*, nor, *nâ*, than; *gŵyr*, knows, *ŷr*, Men; *Gŵydd*, a Goose, *Gwŷdd*, a Loom.

The Accent is always either on the last, or penultima Syllable; er on the antepenultima: when on the last, it's noted with the cumflex; as in the Words, *parkâu*, *iachâu*, *Ystên*, &c.

THE PREFACE.

BELOVED BRETHREN,

AMONG the many advices recommended by St *Paul* to Parents, one of them is, to *bring up their children in the nurture and admonition of the Lord*, Eph. vi. 4. Now, I know no way of doing this more effectually, than by catechizing them in the Principles of their Religion.

AND foraſmuch as the Catechiſm ſet forth by our Church contains in it all that a Chriſtian ought to know and believe, in order to his eternal ſalvation; I ſhould think, that no one, to whom the care of children is entruſted, can uſe a more proper and convenient way of inſtructing them, than by making them firſt of all learn this Catechiſm of our Church. But as children may learn to ſay by rote what they do not underſtand either the ſenſe or meaning of; I thought it might be beneficial to put into their hands a ſhort and eaſy Expoſition of the Principles of our Religion contained

Y

RHAGYMADRODD.

FY ANWYL FRODYR,

YM myſg yr amryw gynghorion a'r y mae St *Paul* yn roddi i Rïeni, un o honynt ydyw, ar iddynt *faethu eu plant yn addyſg ac athrawiaeth yr Arglwydd*, Eph. vi. 4. Yn awr, ni's gwn i un ffordd ſwy effeithiol i wneuthur hyn, nâ thrwy eu cateceiſio hwynt yn Egwyddorion eu Crefydd.

A CHAN ſod y Cateciſm y mae ein Heglwys ni wedi ei oſod allan, yn cynnwys ynddo bob peth y ſydd anghenrhaid i Griſtion ei wybod a'i gredu er ei iechydwriaeth dragywyddol; mi dybygwn na's gall neb y ſydd â gofal plant arnynt, arferu ffordd ſwy cyfleus a chymmwys i'w hyfforddi, nâ thrwy beri iddynt yn gyntaf ddyſgu y Cateciſm hwn o'n Heglwys ni. Ond gan y gall plant ddyſgu dywedyd ar dafod-leferydd, yr hyn nid ydynt yn dyall na'i yſtyr na'i feddwl; mi a'i tybiais yn lleſiol oſod yn eu dwylaw Eglurhâd byrr a hawdd o'r Seiliau hynny o'n Crefydd ni

contained in it; in order that children might not only remember, but underſtand it alſo; without which, getting it by heart is unprofitable and uſeleſs.

And foraſmuch as the plainer the inſtruction is, ſo much the more beneficial it will be to the ignorant and unlearned; I have endeavoured, by compiling this, to make the Queſtions and Anſwers as ſhort and plain as I well could, that children might more eaſily underſtand them, ſooner learn them, and better remember them.

And here I would have it obſerved, that this is not by any means intended to prevent children from uſing the works of ſuch as have treated more largely on this ſubject, but rather to be a means of inciting in them a deſirable taſte, and be an inducement to draw them forwards to uſe ſuch explanations as are more copious and learned.

It is proper here, likewiſe, to obſerve, that this is not a new Expoſition of my own compoſing, but a collection out of the works of the moſt learned and approved Divines that have taken this work in hand. Praiſe, I am ſenſible, is not due to me, for collecting what others have writ before me; but it is not praiſe, but the benefit of my fellow Chriſtians, I ſeek after, that they may improve in knowledge, and amend in life.

Nothing remains, but to beſeech you, who are Parents, Heads of Families, and all who have the charge of children or ſervants,

that

y ſydd gynnwyſedig ynddo; modd y gallo plant nid yn unig ei gofio, ond ei ddyall hefyd; heb ba un, nid yw medru ei ddywedyd allan o lyfr ond difudd ac ofer.

A CHAN mai po egluraf y bo'r ddyſgeidiaeth, cymmaint a hynny mwy buddiol y bydd i'r anwybodol; mi geiſiais, wrth gyfanſoddi hwn, wneuthur yr Holiadau a'r Attebion mor fyrr ac eglur ag y medrwn; modd y gallai plant yn hawſach eu dyall, yn gynt eu dyſgu, ac yn well eu cofio.

MI fynnwn yma ddal ſulw, nad yw hwn mewn un modd wedi ei fwriadu i attal plant rhag arferu gwaith neb o'r ſawl ſydd wedi traethu yn helaethach arno, ond yn hytrach i fod yn achlyſur i fagu blâs dymunol ac awydd ynddynt i fyned rhagddynt i ymarferu y cyfryw Eſponiadau ſydd fwy dyſgedig ac ehang.

AC yma y mae'n addas i mi hefyd ddal ſulw, mai nid Eſponiad newydd o'm gwaith fy hun yw hwn, ond caſgliad allan o lyfrau y Difinyddion mwyaf enwog a dyſgedig a gymmeraſant y gwaith yma yn llaw. Mi a wn nad oes i mi ddim clôd, o gaſglu 'r hyn a 'ſgrifennodd eraill o'm blaen; ond nid clôd yw fy ymgais i, eithr llês a bûdd i'm Cyd-wladwyr, ar fod iddynt gynnyddu mewn gwybodaeth, a gwellâu mewn buchedd.

NID oes gennyf yn ôl, ond attolygu arnoch chwi, ſydd Rïeni, Penteuluoedd, a phawb y ſydd â gofal plant a gwaſanaeth-ddynion arnoch,

that with all diligence you take care of their ſouls, by inſtructing them, as well in the Principles of their Religion, as in the Fear and Service of GOD, as ye will anſwer it to Him at the day of judgment; keeping always in mind, that if any periſh by your neglect of them, their blood will be required at your hands. That GOD, whom we all ſerve in *the Goſpel of his Son*, may grant his Bleſſing on this work; and that all Heads of Families, into whoſe hands this may happen to come, may be diligent to teach their children and ſervants therein; ſo that being hence inſtructed in what they are to believe, to do, and to pray for; and being ſenſible of the obligations they are under, of believing, doing, and praying accordingly, their children may become the children of the Moſt High, and their ſervants become the ſervants of their heavenly Maſter: that all of us, by knowng and keeping the Way of the LORD, may be put in poſſeſſion of our heavenly Inheritance in the Day of the LORD JESUS! This is the true requeſt and ſincere prayer of

Your Servant in the Lord, &c.

INSTRUC-

fel yr atteboch i DDUW ar ddydd barn, am roddi cwbl ddiwydrwydd i ofalu am eu heneidiau, trwy eu haddyſgu yn gyſtal mewn Egwyddorion a Seiliau eu Crefydd, ag mewn Oſn a Gwaſanaeth DUW; gan gadw yn eich cof, mai o's tramgwyddo a wna neb o honynt trwy eich eſgeuluſdra chwi, y gofynnir eu gwaed ar eich dwylaw chwi. Poed i DDUW, yr hwn yr y'm ni bawb yn ei waſanaethu yn *Efengyl ei Fâb*, ganiattâu ei Fendith ar y gwaith hwn; a bydded i bob Penteulu, i ddwylaw pa un y digwydd iddo ddyfod, fod yn ddiwyd i addyſgu eu plant a'u gwaſanaeth-ddynion yn ddo; fel gwedi cael eu hyfforddi oddi yma am y pethau ſydd iddynt eu credu, eu gwneuthur, a gweddïo am danynt; a bod yn deimladwy o'r rhwymau ſydd arnynt i gredu, gweithredu, a gweddïo yn gyfattebol; y bo i'ch plant chwi dyfu yn blant i'r Goruchaf, ac y bo i'ch gwaſanaeth-ddynion chwi fyned yn waſanaeth-ddynion i'n Meiſtr nefol: modd y gallo pawb o honom, trwy wybod a chadw Ffordd yr ARGLWYDD, gael ein goſod mewn meddiant o'n Hetifeddiaeth nefol yn Nydd yr Arglwydd IESU! Hyn yw gwîr ddymuniad a difrifol weddi

Eich Gwaſanaethwr yn yr Arglwydd, &c.

ADDYSG

INSTRUCTIONS

FOR THE

YOUNG CHRISTIAN, &c.

PART I.

OF THE CHRISTIAN COVENANT.

SECT. I.

Of the Promises on God's part.

1. *Quest.* WHAT is your Name?

Answ. N. or M.

2 Q. What is that Name which is here demanded of you?

A. It is my Christian Name.

3. Q. Why do you call it your Christian Name?

A. Because it was given me at my Baptism, when I was made a Christian.

4. Q. Who gave you this Name?

A. My Godfathers and Godmothers.

5. Q. What are the privileges you are made partakers of by being baptized?

A. They are three. I was made thereby, (1.) A Member of Christ. (2.) A Child of God. And (3.) An

ADDYSG

I'R

CRISTION JEUANGC, &c.

RHAN I.

AM Y CYFAMMOD CRISTIANOGOL.

DOSP. I.

Am yr Addewidion ar du Dduw.

1. *Hoiiad* BETH yw dy Enw di?

Atteb. N. neu M.

2. *H.* Beth yw'r Enw y gofynnir i ti yma am dano?

A. Fy Enw Cristianogol, neu fy Enw Bedydd ydyw.

3. *H.* Pa ham y gelwi dy Enw Bedydd, neu dy Enw Cristianogol arno?

A. Am mai yn fy Medydd, pan y'm gwnaed yn Gristion, y rhoed ê arnaf.

4. *H.* Pwy a roddes yr Enw hwnnw arnat ti?

A. Fy Nhadau-bedydd a'm Mammau-bedydd.

5 *H.* Pa ragorfreintiau'r wyt ti yn cael dy wneuthur yn gyfrannog o honynt wrth dy fedyddio?

A. Mae o honynt dri. Megis i mi trwy hyn gael fy ngwneuthur, (1.) Yn Aelod i Grist. (2.)

Yn

(3.) An Inheritor of the Kingdom of Heaven.

6. *Q.* Why are you said to be *made* a Member of Christ?

A. Because I was not so born, but made so by Baptism. Eph. ii. 3. *We are by nature the children of wrath.* Gal. iii. 27. *For as many of you as have been baptized into Christ, have put on Christ.*

7. *Q.* What is it to be a Christian?

A. 'Tis to be a Member of Christ. 1 Cor. xii. 27. *Ye are the body of Christ, and members in particular.*

8. *Q.* What is it to be a Member of Christ?

A. 'Tis to be a Member of Christ's mystical Body; which is his Church. Eph. i. 22, 23. *The church, which is his body.*

9. *Q.* What did you become, by being made a Member of Christ?

A. I became a Child of God. *John* i. 12.

10. *Q.* What is it to be a Child of God?

A. 'Tis to be one received into God's Family by Adoption. *Gal.* iv. 5.

11. *Q.* How were you made an Inheritor of the Kingdom of Heaven?

A. As, by being a Christian, I became entitled to a right to it. *Rom.* viii. 16, 17.

SECT. II.

Of the Conditions required on our part.

1. *Q.* HOW many things did your Godfathers and Godmothers promise for you at your Baptism?

A. They promised three things.

2. *Q.* What is the first?

A. That

Yn Blentyn i Dduw. Ac (3.) Yn Etifedd Teyrnas Nefoedd.

6. *H.* Pa ham y dywedir dy *wneuthur* yn Aelod i Grift?

A. O blegid na'm ganwyd felly, eithr yn fy Medydd y'm *gwnaed* felly. Eph. ii. 3. *Ac yr oeddym ni wrth naturiaeth yn blant digofaint.* Gal. iii. 27. *Canys cynnifer o honoch ag a fedyddiwyd yng Nghrift, a wifgafoch Grift.*

7. *H.* Beth yw bod yn Griftion?

A. Bod yn Aelod i Grift ydyw. 1 Cor. xii. 27. *Chwychwi ydych gorph Crift, ac aelodau o ran.*

8. *H.* Beth yw bod yn Aelod i Grift?

A. Bod yn Aelod o ddirgeledig Gorph Crift; yr hyn yw ei Eglwys ef. Eph. i. 22, 23. *Yr eglwys, yr hon yw ei gorph ef.*

9. *H.* Pa beth y daethoft i fod, trwy gael dy wneuthur yn Aelod i Grift?

A. Mi a ddaethum i fod yn Blentyn i Dduw. *Joan* i. 12.

10. *H.* Beth yw bod yn Blentyn i Dduw?

A. Bod yn un fydd wedi ei dderbyn i Deulu Duw trwy Fabwyfiad. *Gal.* iv. 5.

11. *H.* Pa fodd y'th wnaethpwyd yn Etifedd Teyrnas Nefoedd?

A. Trwy gael hawl a thitl iddi wrth fy mod yn Griftion. *Rhuf.* viii. 16, 17.

Dosp. II.

Am yr Ammodau a ofynnir ar ein tu ni.

1. *H.* PA fawl peth a ddarfu dy Dadau a'th Fammau-bedydd addaw drofot ti wrth dy fedyddio?

A. Hwy a addawfant dri pheth.

2. *H.* Beth ydyw'r cyntaf?

A. Ym-

A. That I ſhould renounce the devil and all his works, the pomps and vanities of this wicked world, and all the ſinful luſts of the fleſh.

3. *Q.* What is it that you here promiſe to renounce?

A. Three ſpiritual enemies; the devil, the world, and the fleſh.

4. *Q.* Whom do you mean by the Devil?

A. By the general word Devil, I underſtand the fallen angels, of whom one is chief. 2 *Peter* ii. 4.

5. *Q.* What mean you by the Works of the Devil?

A. All manner of ſin. 1 *John* iii. 8.

6. *Q.* Why is ſin called the Work of the Devil?

A. Becauſe he firſt ſinned; and becauſe he doth ſtill encourage and tempt men to ſin. 1 *John* iii. 8.

7. *Q.* Which is the ſecond enemy you have promiſed to renounce?

A. This wicked world, with its pomps and vanities. 1 *John* ii. 15.

8. *Q.* What do you mean by Pomps?

A. Ambition, and worldly glory.

9. *Q.* What do you mean by the Vanities of the World?

A. I underſtand by it all the vain and wicked cuſtoms of the world.

10. *Q.* Why is the world called wicked?

A. Upon account of the many wicked things done therein. *Gal.* i. iv.

11. *Q.* Which is the third enemy you have promiſed to renounce?

A. All the ſinful luſts of the fleſh. 1 *Pet.* ii. 11.

12. *Q.* What do you mean by the ſinful Luſts of the Fleſh?

A. All deſires and inclinations after ſinful plea-

ſures,

A. Ymwrthod o honof â diafol a'i holl weithredoedd, rhodres a gorwagedd y bŷd anwir hwn, a holl bechadurus chwantau'r cnawd.

3. *H.* Beth yr wyt ti yma yn addaw ymwrthod â hwynt?

A. A thri gelyn yſbrydol; ſef y diafol, y bŷd, a'r cnawd.

4. *H.* Pwy yr ydwyt yn feddwl wrth y Diafol?

A. Wrth y gair cyffredinol Diafol, yr wy'n dyall yr angylion colledig, o ba rai y mae un yn bennaeth. 2 *Pedr* ii. 4.

5. *H.* Beth yr wyt yn feddwl wrth Weithredoedd y Diafol?

A. Pob math o bechod. 1 *Joan* iii. 8.

6. *H.* Pa ham y mae pechod yn cael ei alw yn Weithred y Diafol?

A. O blegid mai efe a bechodd gyntaf; ac am ei fod fyth yn annog ac yn hudo dynion at bechod. 1 *Joan* iii. 8.

7. *H.* Pa un yw'r ail elyn yr wyt yn addaw ymwrthod ag ef?

A. Y bŷd anwir hwn, a'i rodres a'i orwagedd. 1 *Joan* ii. 15.

8. *H.* Beth yr wyt yn feddwl wrth Rodres?

A. Traha, a gogoniant y bŷd hwn.

9. *H.* Beth a ddyelli wrth Orwagedd y Bŷd?

A. 'Rwi'n meddwl wrtho, bob arferion ofer ac annuwiol y bŷd.

10. *H.* Pa ham mae'r bŷd yn cael ei alw yn anwir?

A. O achos yr amryw bethau drwg ac anwir a wneir ynddo. *Gal.* i. 4.

11. *H.* Pa un yw'r trydydd gelyn yr wyt yn addaw ymwrthod ag ef?

A. Holl bechadurus chwantau'r cnawd. 1 *Pedr* ii. 11.

12. *H.* Beth yr wyt yn feddwl wrth bechadurus chwantau'r Cnawd?

A. Pob dymuniad a thueddiad ar ôl pleſerau pechadurus,

ſures, to which we are prompted by our ſenſual appetites.

13. *Q.* When may we be ſaid to renounce all theſe?

A. When we keep ourſelves from being ſo overcome by their temptations, as not to commit ſin.

14. *Q.* What is the ſecond thing that your Godfathers and Godmothers promiſed for you?

A. That I ſhould believe all the Articles of the Chriſtian Faith.

15. *Q.* What do you mean by the Articles of the Chriſtian Faith?

A. I underſtand by them, all ſuch points of doctrine as have been taught us by Jeſus Chriſt and are neceſſary to be believed in order to ſalvation.

16. *Q.* What is the third thing promiſed for you?

A. That I ſhould keep God's holy Will and Commandments, and walk in the ſame all the days of my life.

17. *Q.* Are we bound to believe, and to do all that our Godfathers and Godmothers promiſed for us?

A. We are.

18. *Q.* Why ſo?

A. Becauſe if we do not believe and perform theſe things, we can never obtain the kingdom of heaven, which is promiſed us only upon this condition.

19. *Q.* Which are the Scriptures that ſhew, that believing theſe things is a condition of our ſalvation?

A. Mark xvi. 16. *He that believeth, and is baptized, ſhall be ſaved; but he that believeth not, ſhall be damned.* Acts xvi. 31. *Believe on the Lord Jeſus Chriſt, and thou ſhalt be ſaved.*

20. *Q.* How do you prove, that doing theſe things is a condition of our ſalvation?

A. M

pechadurus, i'r rhai yr annog ein nwyfau cnawdol ni.

13. *H.* Pa bryd y gellir dywedyd ein bod yn ymwrthod â'r rhai'n?

A. Pan yr y'm yn ymgadw rhag cael ein gorchfygu gan eu hûd a'u temtiad hwynt i weithredu pechod.

14. *H.* Beth yw'r ail peth a ddarſu dy Dadau a'th Fammau-bedydd addaw droſot ti?

A. Bod i mi gredu holl Byngciau Ffydd Criſt.

15. *H.* Beth yr wyt yn feddwl wrth Byngciau Ffydd Criſt?

A. Rwi'n dyall yr holl bennau hynny o'r athrawiaeth a'r a ddyſgwyd i ni gan Griſt, ag ſydd anghenrheidiol i'w credu er iechydwriaeth.

16. *H.* Beth yw'r trydydd peth a addawyd droſot ti?

A. Cadw o honof wynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynion, a rhodio ynddynt holl ddyddiau fy mywyd.

17. *H.* A y'm ni yn rhwym i gredu, ac i wneuthur y cwbl a addawodd ein Tadau a'n Mammau-bedydd droſom ni.

A. Ydym.

18. *H.* Pa reſwm ſydd am hynny?

A. O blegid o's na ſydd i ni gredu a gwneuthur y pethau hyn, ni's gallwn ddim fwynhâu Teyrnas Nefoedd, yr hon ſydd gwedi ei haddaw i ni ar yr ammod hwn yn unig.

19. *H.* Pa Yſgrythurau ſydd yn dangos, bod credu y pethau hyn yn ammod o'n hiechydwriaeth?

A. Mark xvi. 16. *Y neb a gredo, ac a fedyddier, a fydd cadwedig; eithr y neb ni chredo, a gondemnir.* Act. xvi. 31. *Crêd yn yr Arglwydd Jeſu Griſt, a chadwedig fyddi.*

20. *H.* Pa fodd y profi, bod gwneuthur y pethau hyn yn ammod o'n hiechydwriaeth?

A. Matt. xix. 17. *If thou wilt enter into li keep the commandments.* Matt xxviii. 20. *Teac ing them to obſerve all things whatſoever I have co manded you.*

21. *Q.* May a man be ſaved by faith witho works, or by works without faith?

A. No: theſe therefore are not to be ſeparate becauſe faith without works is dead, and wor without faith cannot pleaſe God. *James* ii. 2 *Heb.* xi. 6.

22. *Q.* What is the ſtate you are called to?

A. It is a ſtate of ſalvation.

23. *Q.* Why do you call it a State of Salvation

A. Becauſe it is the Goſpel ſtate: for we a told by the Apoſtle, *that the Goſpel is the power God unto ſalvation, to every one that believe* Rom. i. 16.

24. *Q.* How came you to be called to this ſtat

A. Our heavenly Father called me to it, throug Jeſus Chriſt. 2 *Tim* i 9.

25. *Q.* By what means do you hope to be a to continue in this ſtate?

A. Not by my own ſtrength, but by the Gra of God. 2 *Cor.* iii 5. *Phil.* ii. 13.

26 *Q.* What do you mean by the Grace God?

A. The help or aſſiſtance of his Holy Spirit.

27. *Q.* By what means are we to ſeek help God?

A. By praying unto him for it.

PAR

A. Math. xix. 17. *O's ewyllyſi fyned i mewn i'r bywyd, cadw y gorchymmynion* Math. xxviii. 20. *Gan ddyſgu iddynt gadw pob peth a'r a orchymmynais i chwi.*

21. *H.* A all dŷn ddim fod yn gadwedig trwy ffydd heb weithredoedd, neu trwy weithredoedd heb ffydd?

A. Na all; ac am hynny ni ddylid gwahanu mo'r rhai'n; o blegid bod ffydd heb weithredoedd yn ſarw, ac nad all gweithredoedd heb ffydd ryngu bodd i Dduw. *Jago* ii. 20. *Heb* xi. 6

22. *H* Beth yw'r ſtât y'th alwyd iddi?

A. Stât iechydwriaeth yw.

23. *H* Pa ham yr wyt yn ei galw yn StâtIechydwriaeth?

A Am mai ſtât yr Efengyl ydyw; a bod yr Apoſtol yn dywedyd, mai *gallu Duw yw'r efengyl, er iechydwriaeth i bob un a'r ſydd yn credu.* Rhuf. i. 16.

24. *H* Pa fodd y cefaiſt dy alw i'r ſtât hon?

A. Ein Tâd nefol a'm galwodd iddi, trwy Ieſu Grift. 2 *Tim* i. 9.

25. *H.* Trwy ba foddion yr wyt yn gobeithio bod yn abl i barhâu yn y ſtât hon?

A. Nid yn fy nerth fy hun, ond trwy Râs Duw. 2 *Cor.* iii. 5 *Phil* ii. 13.

26. *H* Beth a ddyelli wrth Râs Duw?

A. Help neu gymmorth ei Yſbryd Sanctaidd ef.

27. *H.* Trwy ba foddion y mae i ni ymofyn help gan Dduw?

A. Trwy weddïo arno ef am dano.

PART II.

OF THE CHRISTIAN FAITH.

SECT. III.

Of our Belief in God the Father.

1. *Q.* YOU ſaid, that the ſecond thing promiſed for you was, to believe all the Articles of the Chriſtian Faith; tell me then where are they contained?

A. They are contained in that ſhort form, commonly called the Apoſtles Creed.

2. *Q.* Why is it called the Apoſtles Creed?

A. Becauſe it contains in it the Apoſtles doctrine and becauſe it was compoſed in or near the Apoſtles time.

3. *Q.* What is the firſt thing your Creed teaches you?

A. To believe in God the Father.

4. *Q.* What is God?

A. God is an eternal and infinite Spirit, having all perfections in and of himſelf. *John* iv. 24.

5. *Q.* What mean you, when you ſay that God is a Spirit?

A. I mean, that he is not a man like one of us, that he has not fleſh and bones as we have; and therefore is not to be ſeen or handled.

6. *Q.* How do you prove that God is a Spirit?

A. John iv. 24. *God is a Spirit.* 1 Tim. vi. 16. *Whom no man hath ſeen, nor can ſee.*

7. *Q.* Are there more Gods than one?

A. There is but one living and true God. 1 Cor. viii. 4. *There is none other God but one.*

8. *Q.* What do you mean, when you ſay that God is Almighty?

A. That he is able to do all things.

9. *Q.* Upon what accounts may God be called Father?

A. (1.) He

RHAN II.

AM Y FFYDD GRISTIANOGOL.

DOSP. III.

Am ein Crêd yn Nuw Dâd.

1. *H.* TI a ddywedaiſt, mai yr ail beth a addawyd droſot ti oedd, credu holl Byngciau Ffydd Griſt; dywaid tithau i mi, ym mha le y maent yn gynnwyſedig?

2. *A.* Yn y ffurf ferr honno, a elwir yn gyffredin *Credo'r Apoſtolion.*

2. *H.* Pa ham y gelwi'n Gredo'r Apoſtolion?

A. Am ei bod yn cynnwys ynddi athrawiaeth yr Apoſtolion; ac hefyd am ei gwneuthur yn, neu'n agos i amſer yr Apoſtolion.

3. *H.* Beth mae'th Gredo yn gyntaf yn ei ddyſgu i ti?

A. Credu yn Nuw Dâd.

4. *H.* Beth ydyw Duw?

A. Yſbryd tragywyddol ac anfeidrol yw, a phob perffeithrwydd ynddo, ac o hono ei hun. *Joan* iv. 24.

5. *H.* Beth yr wyt yn feddwl wrth ddywedyd mai Yſbryd yw Duw?

A. 'Rwi'n meddwl, mai nid dŷn yw fel un o honom ni; nad oes cnawd ac eſgyrn ganddo fel y mae gennym ni; ac am hynny na's gellir na'i weled na'i deimlo.

6. *H.* Pa fodd y profi mai Yſbryd yw Duw?

A. Joan iv. 24. *Yſbryd yw Duw.* 1 Tim. vi. 16. *Yr hwn ni's gwelodd un dŷn, ac ni's dichon ei weled.*

7. *H.* A oes ychwaneg nag un Duw?

A. Nid oes ond un bywiol a gwir Dduw. 1 Cor. viii. 4. *Nid oes un Duw arall ond un.*

8. *H.* Beth a ddyelli, pan ddywedi bod Duw yn Hollalluog?

A. Bod gallu ganddo i wneuthur pob peth.

9. *H.* Ar ba gyfrifon y mae Duw yn cael ei alw Dâd?

A. (1.) Y

A. (1) He is in a particular manner Father of our Lord Jeſus. (2.) He is a Father to all mankind as he created them. And (3.) He is a Father to Chriſtians, as he has admitted us into his family by adoption. 1 *Cor.* viii. 6. *Eph.* i. 5. iv 6.

10 *Q.* What do you mean by Heaven and Earth?

A. The world, and all things therein.

11. *Q.* Of what did God make the world?

A. He made it out of nothing. *Heb.* xi. 3.

12. *Q.* How is the world preſerved?

A. By the Power of God. *Neh.* ix. 6.

SECT. IV.

Of our Belief in God the Son.

1. *Q.* YOU ſaid, that you believe in God the Father; in whom elſe does your Church teach you to believe?

A. In Jeſus Chriſt.

2. *Q.* Who is Jeſus Chriſt?

A. The only Son of God, who taught us our Religion, and from whom we are called *Chriſtians.*

3. *Q.* What does the word *Chriſtian* ſignify?

A. It ſignifies a Diſciple or Follower of Jeſus Chriſt.

4. *Q.* Is Jeſus Chriſt God as well as man?

A. Yes, he is; and of one divine Nature with the Father and the Holy Ghoſt; being the ſecond Perſon in the ever bleſſed Trinity. John i. 1. *The Word was God.* Rom. ix. 5. *Who is over all, God bleſſed for ever. Amen.*

5 *Q.* By what Names is the Son of God called here?

A. Je

A. (1.) Y mae ef mewn modd neillduol yn Dâd i'n Harglwydd Ieſu. (2.) Mae'n Dâd i holl ddynol-ryw, ſel mai efe a'u creodd. Ac yn (3.) Mae'n Dâd i ni Griſtianogion, ſel yr y'm wedi ein derbyn i'w deulu ef trwy fabwyſiad. 1 *Cor.* viii. 6. *Eph.* i. 5. a iv. 6.

10. *H.* Beth a ddyelli wrth Nefoedd a Daear?

A. Y bŷd, a phob peth a'r y ſydd ynddo.

11. *H.* O ba beth y creodd Duw y bŷd?

A. O ddim y creodd efe ef. *Heb.* xi. 3.

12. *H.* Trwy ba beth y mae'r bŷd yn cael ei gynnal i fynu?

A. Trwy Allu Duw. *Neh.* ix. 6.

Dosp. IV.

Am ein Crêd yn Nuw Fâb.

1. *H.* TI a ddywedaiſt dy fod yn credu yn Nuw Dâd; ym mhwy arall y mae'th Gredo yn dy ddyſgu i gredu?

A. Yn Ieſu Griſt.

2. *H.* Pwy yw Ieſu Griſt?

A. Unig Fâb Duw, yr hwn a ddyſgodd i ni ein Crefydd, ac oddi wrth ba un y cawſom ein galw yn *Griſtianogion.*

3. *H.* Beth y mae'r gair *Criſtion* yn arwyddoccau?

A. Mae'n arwyddoccau Diſgybl neu Ganlynwr Ieſu Griſt.

4. *H.* A yw Ieſu Griſt yn Dduw yn gyſtal ag ddŷn?

A. Ydyw; ac y mae efe o'r un Natur ddwyfol â'r d, ac â'r Yſbryd Glân; gan ei fod ef yr ail Ber- yn y fyth fendigedig Drindod. Joan i 1. *A* *oedd y Gair.* Rhuf ix. 5. *Yr hwn ſydd uwchlaw b, yn Dduw bendigedig yn oes oeſoedd. Amen.*

5. *H.* Wrth ba Enwau y gelwir Mâb Duw yma?

A. Jeſu

A. *Jesus* and *Christ*.

6. *Q.* What does the Name *Jesus* signify?

A. It denotes a Saviour.

7. *Q.* Why was he called *Jesus*, or Saviour?

A. To shew that he was to be the Saviour of th world. Matt. i. 21. *Thou shalt call his Name Jesu for he shall save his people from their sins*

8. *Q.* What does the word *Christ* signify?

A. It signifies Anointed.

9. *Q.* Why was he called *Christ*, or the Anointe

A. Because he was to be anointed to perfor three several offices.

10. *Q.* How was Christ anointed?

A. With the Holy Ghost. Acts x. 30. *God a ointed Jesus of Nazareth with the Holy Ghost, a with power.*

11. *Q.* What were those offices for the perfor ance of which Christ was anointed?

A. The offices of a Prophet, a Priest, and a Ki

12. *Q.* How did Christ perform the office o Prophet?

A. By foretelling things to come, and by dec ing and making known God's Will to the world

13. *Q.* How did Christ perform the office o Priest?

A. By offering up himself a sacrifice for our upon the cross; and by his being on the right h of his Father, interceding for his Church, and b fing of it.

14. *Q.* How has he performed the office o King?

A. As he gave Laws unto his Church; as he verneth and protecteth it; and as he will come at end of the world to reward those who have obser his Laws, and to punish those who shall have bro them. *Matt.* vii. 24. *Eph.* i. 22. *Matt.* xxv, 31,

15. *Q.* If God be a Father to all mankind, what respect is it said, that Jesus is the only of God?

A. U

A. *Jefu*, a *Chrift*.

6. H. Beth mae'r gair *Jefu* yn ei arwyddocau?

A. Mae'n arwyddocau Jachawdwr.

7. H. Pa ham y cafodd ei alw yn Jefu, neu'n Jachawdwr?

A. I ddangos mai efe oedd i fod yn Jachawdwr y byd. Math. i. 21. *A thi a elwi ei Enw ef Jefu; o blegid efe a wared ei bobl oddi wrth eu pechodau.*

8. H. Beth mae'r gair *Crift* yn ei arwyddocau?

A. Mae'n arwyddocau Enneiniog.

9. H. Pa ham y cafodd ei alw yn Grift, neu Enneiniog?

A. O blegid iddo gael ei enneinio i gyflawni tair fwydd enwedigol.

10. H. A pha beth y cafodd efe ei enneinio?

A. A'r Ysbryd Glân. Act. x. 38. *Duw a enneiniodd Jefu o Nazareth â'r Ysbryd Glân, ac â nerth.*

11. H. Beth yw y fwyddau y cafodd Crift ei enneinio iddynt?

A. Swyddau Prophwyd, Offeiriad, a Brenhin.

12. H. Pa fodd y cyflawnodd Crift fwydd Prophwyd?

A. Trwy rag-ddywedyd pethau i ddyfod, a thrwy amlygu ac hysbyfu Ewyllys Duw i'r byd.

13. H. Pa fodd y cyflawnodd Crift fwydd Offeiriad?

A. Trwy offrymmu o hono ei hun yn Aberth dros ein pechodau ni ar y Groes; a thrwy ei fod ar Ddeheulaw ei Dâd, yn eiriol tros ei Eglwys, ac yn ei bendithio hi. *Heb.* ix. 28. *Act.* ii. 26.

14. H. Pa fodd y cyflawnodd Crift fwydd Brenhin?

A. Fel y rhoddodd efe Gyfreithiau i'w Eglwys; ac y mae efe yn ei llywodraethu a'i hamddiffyn hi; fel y daw efe ar ddiwedd y byd i wobrwyo y fawl gadwodd ei Gyfreithiau, ac i gofbi y fawl a'u trofeddodd. *Math.* vii. 24. *Eph.* i. 22. *Math.* xxv. 31, *&c.*

15. H. Gan fod Duw yn Dâd i bawb oll, ym mha fyr y dywedir mai Jefu yw unig Fâb Duw?

A. Upon the account of his eternal generation *Heb.* i. 5.

16. Q. How is Christ said to be our Lord?

A. Christ is our Lord by virtue of the purchase he made of us, by dying for us. *Tit.* ii. 14.

SECT. V.

Of Christ's Humiliation.

1. Q. HOW was Christ made man?

A. By the union of the human nature to the divine in one person.

2. Q. Why was it necessary that Christ should be God?

A. That the satisfaction he was to make might be of infinite merit, and proportionable to the offence. *Heb.* ix. 14.

3. Q. Why was it necessary that he should be man?

A. That by being of the seed of the woman he might be capable to redeem us, by paying our debt in the same human nature in which it was contracted. *Gal.* iv. 4.

4. Q. Why was Christ conceived by the Holy Ghost?

A. That he might take our nature without the corruption of it. *Heb.* vii. 26.

5. Q. Who was Pontius Pilate?

A. He was governor of Judea, under Tiberius the Roman Emperor. *Luke* iii. 1.

6. Q. What death did Christ die of?

A. He was crucified. *Luke* xxiii. 33.

7. Q. Wherefore did Christ suffer death?

A. To deliver mankind from the condemnation to death, and from the punishment due to their sins; and to satisfy God's Justice, by giving himself a Sacrifice for us.

8. Q. Was it necessary to our Redemption that Christ should die?

A.

A. Ar gyfrif ei dragywyddol genhedliad. *Heb.* i. 5.

16. *H.* Ar ba gyfrif y mae Criſt yn Arglwydd arnom ni?

A. Mae Criſt yn Arglwydd arnom trwy rinwedd y pwrcas a wnaeth efe o honom, wrth farw trosom. *Tit.* ii. 14.

Dosp. V.

Am Oſtyngiad Criſt.

1. *H.* YM mha fodd y gwnaethbwyd Criſt yn ddŷn?

A. Trwy fod y natur ddwiol a'r ddynol yn cael eu huno yn yr un perſon.

2. *H.* Pa ham yr oedd yn angheurhaid i Griſt fod yn Dduw?

A. Fel y gallai'r iawn a'r bodlondeb a wnelai fod o anfeidrol werth, ac yn gyfattebol i'n troſeddau ni. *Heb.* ix. 14.

3. *H.* Pa ham yr oedd yn rhaid iddo fod yn ddŷn?

A. Fel trwy fod o hâd y wraig, y byddai abl i'n prynu, trwy dalu ein dyled yn yr un natur ddynol a'y pechaſem ynddi. *Gal.* iv. 4.

4. *H.* Pa ham y cenhedlwyd Criſt trwy'r Ysbryd Glân?

A. Modd y gallai gymmeryd ein natur ni, heb un llygriad ni. *Heb.* vii. 26.

5. *H.* Pwy oedd Pontius Pilatus?

A. Llywodraethwr oedd efe ar wlâd Judea, dan Tiberius Ceſar, Ymerodr Rhufain. *Luc* iii. 1.

6. *H.* O ba farwolaeth y bu Criſt farw?

A. Efe a groeſhoeliwyd. *Luc* xxiii. 33.

7. *H.* Pa ham y dioddefodd Criſt farwolaeth?

A. I waredu dynol-ryw oddi dan y farn o farwolaeth, a rhag y gosb a oedd ddyledus am eu pechodau; ac i fodloni Cyſiawnder Duw, trwy ei roddi ei hun yn Aberth drosom.

8. *H.* A oedd hi yn anghenrhaid er ein Prynedigaeth ni fod i Griſt farw?

A. It was: for, *the wages of sin is death.* Rom. vi. 23. *And without shedding of blood is no remission.* Heb. ix. 22.

9. *Q.* Why is it said that Christ was buried?

A. To shew the certainty of his death.

10. *Q.* What became of Christ's Soul, while his Body lay in the grave?

A. He therein descended into hell. *Psalm* xvi. 10.

11. *Q.* What does the word Hell signify here?

A. It denotes the place where Christ's Soul went, in its state of separation from the Body.

SECT. VI.

Of Christ's Resurrection and Ascension.

1. *Q.* WAS Christ to continue under the power of death?

A. No: for he rose from the dead. *Luke* xxiv. 34.

2. *Q.* What mean you by rising from the dead?

A. That Christ came to life again, by his Soul and Body being reunited to one another.

3. *Q.* When did Christ rise from the grave?

A. On the third day after he died. 1 Cor. xv. 4.

4. *Q.* What became of Christ after he arose from the dead?

A. He ascended, or went up into heaven. Acts i. 9.

5. Where is Christ there?

A. God hath set him on his own right hand in the heavenly places. Eph. i. 20.

6. *Q.* Hath God hands or feet?

A. No: for God is a Spirit; and therefore hath not flesh and bones, as we have.

7. *Q.* What do you mean, when you say that Jesus Christ sitteth on God's Right Hand?

A.

A. Ydoedd: canys, *cyflog pechod yw marwolaeth.* Rhuf. vi. 23. *Ac heb ollwng gwaed nid oes maddeuant.* Heb. ix. 22.

9. *H.* Pa ham yr ydys yn dywedyd i Grift gael ei gladdu?

A. I ddangos y fierwydd o'i farwolaeth.

10. *H.* Beth a ddaeth o Enaid Crift, tra'r oedd ei Gorph ef yn gorwedd yn y bêdd?

A. Hi a ddifgynnodd i uffern. *Salm* xvi. 10.

11. *H.* Beth mae'r gair Uffern yn arwyddocau yma?

A. Mae'n arwyddoccau, y fan ile'r aeth Enaid Crift iddo, ynghyflwr ei neillduaeth oddi wrth y Corph.

DOSP. VI.

Am Adgyfodiad a Dyrchafiad Crift.

1. *H.* A Oedd i Grift aros dan lywodraeth angau?

A. Nac oedd: canys efe a gyfododd oddi wrth y meirw. *Luc* xxiv. 34.

2. *H.* Beth a ddyelli wrth gyfodi oddi wrth y meirw?

A. I Grift ddyfod i fywyd drachefn, trwy gael o'i Enaid a'i Gorph eu had-uno â'u gilydd.

3. *H.* Pa bryd y cyfododd Crift o'r bêdd?

A. Ar y trydydd dydd yn ôl iddo farw. 1 *Cor.* xv. 4.

4. *H.* Pa beth a ddaeth o Grift yn ôl iddo gyfodi o feirw?

A. Efe a ddyrchafodd, neu efe a aeth i fynu i'r nefoedd. *Act.* i. 9.

5. *H.* Ym mha le y mae Crift yno?

A. Duw a'i gofodod i eiftedd ar ei ddeheulaw ei hun yn y nefolion leoedd. Eph. i. 20.

6. *H.* A oes dwylaw neu draed gan Dduw?

A. Nac oes: canys Ysbryd yw Duw; ac am hynny nid oes ganddo gorph ac efgyrn, fel y mae ennym ni.

7. *H.* Beth a ddyelli ynte, pan ddywedi, bod Crift Iefu yn eiftedd ar Ddeheulaw Duw?

A. That Christ is raised to the place of the highest Power, Honour, and Authority, under God the Father. 1 *Pet.* iii. 22.

8. *Q.* Does Christ do any thing at present for us with God in heaven?

A. Yes; he makes intercession to God for our forgiveness. 1 *John* ii. 1. *Rom.* viii. 34.

9. *Q.* Is there any other Mediator besides Christ?

A. No. *There is one Mediator between God and man, the Man Christ Jesus.* 1 Tim. ii. 5.

10. *Q.* How long will Christ continue in heaven?

A. Till the end of the world. *Acts* iii. 21.

11. *Q.* What shall Christ come from heaven for at the end of the world?

A. To judge the quick and the dead; that is, those who shall then be found alive; and the dead who shall then be raised to life again. Acts x. 42. *It is he which was ordained of God to be the Judge of quick and dead.*

SECT. VII.

Of our Belief in God the Holy Ghost, &c.

1. *Q.* YOU said, that you do believe in God the Father, and in God the Son; what else are you taught here to believe in?

A. In God the Holy Ghost.

2. *Q.* What does believing in the Holy Ghost imply?

A. It implies, not only that we should believe there is a Holy Ghost, but also that he is the third Person in the blessed Trinity; and so of the same divine nature with the Father and the Son. 2 *Cor.* xiii. 13. *Acts* v. 3.

3. *Q.* Why is he called the Holy Ghost?

A. Because he is pure and holy in himself, and the Author of all holiness and purity in us. 1 *Cor.* vi. 11.

4. *Q.* You said, that you believe in God the Father, in God the Son, and in God the Holy Ghost; are these three Gods?

A. No,

A. I Grist gael ei ddyrchafu i'r lle o'r Gallu, o'r Anrhydedd, a'r Awdurdod pennaf dan Dduw Dâd. 1 *Pedr* iii. 22.

8. *H.* A yw Crist yn gwneuthur unrhyw beth drosom ni yr awr hon gyd â Duw yn y nêf?

A. Ydyw: mae'n eiriol ac yn dadleu trosom gyd â Duw am faddeuant i ni. 1 *Joan* ii. 1. *Rhuf* viii. 34.

9. *H.* A oes un Cyfryngwr arall ond Crist?

A. Nac oes. *Un Cyfryngwr sydd rhwng Duw a dynion, y Dŷn Crist Jesu.* 1 Tim. ii. 5.

10. *H.* Pa hŷd yr erys Crist yn y nêf?

A. Hyd ddiwedd y bŷd. *Act.* iii. 21.

11. *H.* I ba beth y daw Crist o'r nêf, ar ddiwedd y bŷd?

A I farnu byw a meirw: hynny yw, y sawl a geffir y pryd hynny yn fyw; a'r meirw, y sawl a adgyfodir y pryd hynny i fywyd. Act. x. 42. *Hwn a orderiniodd Duw yn Farnwr byw a meirw.*

Dosp. VII.

Am ein Crêd yn Nuw yr Ysbryd Glân, *&c.*

1. *H.* TI a ddywedaist dy fod yn credu yn Nuw Dâd, ac yn Nuw Fâb; ym mhwy arall yr wyt yn cael dy ddysgu yma i gredu?

A. Yn Nuw yr Ysbryd Glân.

2. *H.* Beth mae credu yn yr Ysbryd Glân yn ei gynnwys ynddo?

A. Mae yn cynnwys ynddo, nid yn unig y dylem gredu bod Ysbryd Glân, ond hefyd mai efe yw y trydydd Person o'r Drindod fendigedig; ac felly o'r un natur ddwyfol â'r Tâd a'r Mâb. 2 *Cor.* xiii. 13. *Act.* v. 3.

3. *H.* Pa ham y gelwi e'n Ysbryd Glân?

A. Am ei fod e'n bûr ac yn lân ynddo ei hun, ac am mai efe yw Awdwr yr holl sancteiddrwydd a'r purdeb sydd ynom ni. 1 *Cor.* vi. 11.

4. *H.* Ti a ddywedaist dy fod yn credu yn Nuw Dâd, yn Nuw Fâb, ac yn Nuw'r Ysbryd Glân; a wyddyw y rhai'n yn dri Duwiau?

A. No.

5. *Q.* What are they then?

A. They are three Persons in the same Godhead. 1 *John* v. 7.

6. *Q.* You said, that you believe the holy Catholick Church; what do you mean by the Church?

A. The multitude of them that believe. Acts iv. 32. or all such as are in covenant with God, thro' Christ. 1 *Pet.* ii. 9.

7. *Q.* What is the meaning of the word *Catholick?*

A. It signifies universal; and denotes the extent of the Church, in taking in men of all nations as members of this one body.

8. *Q.* Why is the Church called Holy?

A. Because its members are under many obligations to be holy, and have the means of holiness offered unto them. *Eph.* v. 25, 26, 27.

9 *Q.* What are the privileges belonging to this Church?

A. They are four. (1.) The Communion of Saints. (2.) The Forgiveness of Sins. (3.) The Resurrection of the Body. And (4.) The Life everlasting.

10. *Q.* What is the first privilege?

A. The Communion of Saints. 1 *John* i. 3.

11. *Q.* What mean you by the word *Saints?*

A. Good men, and such as serve God by a true faith and holy conversation. *Eph.* ii. 19.

12. *Q.* What things does this Communion of Saints consist in?

A. This Communion consists in their being Members of the same mystical Body of Christ; in professing the same Faith; in being Heirs of the same Promises; in being guided by the same Spirit, and in being governed by the same Laws.

13. *Q.* What is the second privilege of the Church?

A. The Forgiveness of Sins.

14. *Q.* What is Sin?

A. Sin

A. Nac ydynt.

5. *H.* Beth ydynt ynte?

A. Tri o Berſonau yn yr un Duwdod. 1 *Joan* v. 7.

6. *H.* Ti ddywedaiſt dy fod yn credu yr Eglwys Lân Gatholig; beth yr wyt yn feddwl wrth yr *Eglwys?*

A. Ylliawſ o'r rhai a gredant. Act. iv. 32. neu'r holl rai ar ydynt mewn cyſammod â Duw, trwy Grift. 1 *Pedr* ii. 9.

7. *H.* Beth yw yſtyr y gair *Catholig?*

A. Mae'n arwyddoccau hollawlrwydd; ac yn gofod allan ehangder yr Eglwys, wrth ei bod yn cymmeryd i mewn ddynion o bob cenedl, i fod yn aelodau o'r un corph hwn.

8. *H.* Pa ham y gelwir yr Eglwys hon yn Lân?

A. Am fod ei haelodau hi dan amrywiol rwymau i fod yn lân, a bod moddion glendid a ſancteiddrwydd yn cael eu cynnyg iddynt. *Eph.* v. 25, *&c.*

9. *H.* Pa ragorfreintiau ſydd yn perthyn i'r Eglwys hon?

A. Pedair. (1.) Cymmun y Saint. (2.) Maddeuant Pechodau. (3.) Adgyfodiad y Cnawd. (4.) Bywyd tragywyddol.

10. *H.* Beth yw y rhagorfraint gyntaf?

A. Cymmun y Saint. 1 *Joan* i. 3.

11. *H.* Beth a arwyddocca y gair *Saint?*

A. Dynion duwiol, neu y ſawl ſydd yn gwaſanaethu Duw o wir ffydd, ac mewn purdeb buchedd. *Eph.* ii. 19.

12. *H.* Ym mha bethau mae'r Cymmun yma o'r Saint yn ſefyll?

A. Mae'r Cymmun yma yn ſefyll, yn eu bod yn aelodau o'r un dirgeledig Gorph, ſef o Grift; eu bod yn addef yr un Ffydd; yn Etifeddion o'r un Addewidion; yn cael eu harwain gan yr un Yſpryd, a than reolaeth yr un Gyfreithiau.

13. *H.* Beth yw ail ragorfraint yr Eglwys?

A. Maddeuant Pechodau.

14. *H.* Beth ydyw Pechod?

A. Troſedd

A. Sin is the tranſgreſſion of the Law of God. 1 *John* iii. 4.

15. *Q.* What is the puniſhment due to Sin?

A. Death. *Rom.* vi. 23.

16. *Q.* What do you mean by Forgiveneſs of Sin?

A. God's not imputing ſin unto us, and his freeing us from the puniſhment due to it. *Pſalm* xxxii. 2.

17. *Q.* On what terms does God promiſe to forgive ſin?

A. On condition of our faith and repentance.

18. *Q.* From whom is this forgiveneſs to be ſought?

A. Of God; but in the Name, and for the Merits of Jeſus Chriſt. *Mark* ii. 7. *Eph.* iv 32.

19 *Q.* What is the third privilege of the Church?

A. The Reſurrection of the Body.

20. *Q.* What do you mean, when you ſay, that you believe the Reſurrection of the Body?

A. I underſtand by it, that when Chriſt comes to judgment, the bodies of all men ſhall be raiſed from their graves, and come to life again, by their ſouls being reunited to them. *John* v. 28, 29.

21. *Q.* Since all mens bodies ſhall be raiſed, how then is this a privilege of the members of the Church of Chriſt only?

A. Becauſe all men ſhall not be raiſed after the ſame manner; the bodies of the faithful only ſhall be raiſed to a bleſſed and glorious ſtate.

22. *Q.* What is the laſt privilege of the Church of Chriſt?

A. Life everlaſting.

23. *Q.* What ſhall become of good men after the reſurrection?

A. They ſhall be exalted to a ſtate the moſt happy and glorious, in the preſence of God and his Angels; where they ſhall ever be with the Lord. 1 *Theſſ.* iv. 17.

24. *Q.* What ſhall become of bad men after the reſurrection?

A. They

A. Trofedd o Gyfraith Duw. 1 *Joan* iii. 4.

15. *H.* Pa gofb fydd ddyledus am bechod?

A. Marwolaeth. *Rhuf.* vi. 23.

16. *H.* Beth a ddyelli wrth Faddeu pechod?

A. Peidio o Dduw â chyfrif pechod i ni, ac addo ein rhyddhâu oddi wrth y gofb am dano. *Salm* xxxii. 2.

17. *H.* Ar ba ammod y mae Duw yn addaw maddeu pechod?

A. Ar yr ammod o gredu, ac edifarhâu o honom am dano.

18. *H.* Gan bwy y mae i ni geifio Maddeuant?

A. Gan Dduw; ond yn Enw, ac ar gyfrif Haeddedigaethau Jefu Grift. *Marc* ii. 7. *Eph.* iv. 32.

19. *H.* Beth yw trydydd rhagorfraint yr Eglwys?

A. Cyfodiad y Cnawd.

20. *H.* Beth a ddyelli pan ddywedi, dy fod yn credu Adgyfodiad y Cnawd?

A. 'Rwi'n dyall wrtho, pan ddêl Crift i'r farn, y bydd i gyrph pawb gael eu cyfodi o'u beddau, a dyfod i fywyd drachefn, trwy gael o'u heneidiau eu hail uno â hwynt. *Joan* v. 28, 29.

21. *H.* Gan y caiff pawb eu hadgyfodi, pa fodd ynte y mae hyn yn ragorfraint o aelodau Eglwys Crift yn unig?

A. O blegid ni chyfyd pawb yn yr un wêdd; ni chyfodir ond cyrph y ffyddloniaid yn unig i flât fendigedig a gogoneddus.

22. *H.* Beth yw rhagorfraint olaf yr Eglwys?

A. Bywyd tragywyddol.

23. *H.* Beth a ddaw o ddynion da yn ôl yr adgyfodiad?

A. Hwy gânt eu derbyn i'r cyflwr mwyaf gwynfydedig a gogoneddus ym mhrefennoldeb Duw a'i Angylion; lle y byddant yn waftadol gyd â'r Arglwydd. 1 *Theff.* iv. 17.

24. *H.* Beth a ddaw o ddynion drwg yn ôl yr adgyfodiad?

A. 'Nhwy

A. They ſhall be judged to a ſtate of inexpreſſible and endleſs miſery and torment. *Matt.* xxv. 41.

25. *Q.* If the wicked be continued in life as well as the good, how then is everlaſting Life a privilege of the Church of Chriſt?

A. Becauſe that happy ſtate, which God has promiſed for the faithful in the kingdom of heaven, deſerves alone to be called Life; the other is rather an everlaſting duration than an everlaſting Life. *Matt.* xxii. 30.

PART III.

OF CHRISTIAN OBEDIENCE

SECT. VIII.

Of the four firſt Commandments.

1. *Q.* WHAT is the third thing that was promiſed to you at your Baptiſm?

A. That I ſhould keep God's holy Will and Commandments, and walk in the ſame all the days of my life.

2. *Q.* Where are the Commandments of God principally contained?

A. In thoſe ten which God ſpake in the twentieth chapter of Exodus.

3. *Q.* Which is the firſt of theſe Commandments?

A. Thou ſhalt have none other gods but me.

4. *Q.* What is forbidden us in this Commandment?

A. We are forbid to own any to be God, beſides the Lord only.

5. *Q.* What is further forbidden in the firſt Commandment?

A. The permitting any perſon or thing to have a ſhare in our hearts or affections, comparably to God; or the loving any thing equally with, or more than him.

6. *Q.* Wha

A. 'Nhwy a gânt eu barnu i ſtât o driſtwch, a phoenau annhraethadwy a diddiwedd. *Math.* xxv. 41.

25. *H.* Gan y bydd i'r annawiol barhâu byth mewn bywyd yn gyſtal â'r duwiol, pa ſodd ynte mae Bywyd tragywyddol yn ragorfraint o Eglwys Criſt?

A. O blegid mai'r ſtât wynfydedig a barotôdd Duw i'r ffyddloniaid yn nheyrnas nef, ſydd yn unig yn haeddu cael ei galw yn Fywyd; cyfluir yw'r llall o barhâd tragywyddol, yn hytrach nâ Bywyd tragywyddol. *Math.* xxii. 30.

RHAN III.

AM UFUDD-DOD CRISTIANOGOL.

Dosp. VIII.

Am y pedwar Gorchymmyn cyntaf.

1. *H.* BETH yw y trydydd peth a addawyd droſot ti wrth dy ſefydddio?

A. Cadw o honof wynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynion, a rhodio ynddynt holl ddyddiau fy mywyd.

2. *H.* Ym mha le y cynhwyſir Gorchymmynion Duw yn bennaf?

A. Yn y deg hynny a lefarodd Duw yn yr ugeinfed bennod o Ecſodus.

3. *H.* Pa un yw'r Gorchymmyn cyntaf?

A. Na fydded it' dduwiau eraill onid myfi.

4. *H.* Beth a waherddir i ni yn y Gorchymmyn hwn?

A. Fe waherddir i ni gyfaddef neb arall yn Dduw, heblaw yr Arglwydd yn unig.

5. *H.* Beth hefyd a waherddir i ni yn y Gorchymmyn cyntaf?

A. Goddef i unrhyw berſon neu beth gael rhan yn ein calonnau a'n ſerchiadau mewn cymhariaeth â Dduw, neu i garu unrhyw beth yn gyſtal neu yn fwy nag efe.

5. *H.* Pa

6. *Q.* What is the ſecond Commandment?

A. Thou ſhalt not make to thyſelf any graven image, *&c.*

7. *Q.* What is forbidden in this Commandment?

A. We are forbid to make any image or picture to worſhip God by.

8. *Q.* What do you mean, when you ſay that God is jealous?

A. That he is ſtrict in maintaining his Honour; and will ſeverely puniſh thoſe that ſhall give the Honour due to him to any other. *Iſai.* xlii. 8.

9. *Q.* How are men to ſhew that they love God?

A. By keeping his Commandments. *Jo.* xiv. 15, 21.

10. *Q.* Which is the third Commandment?

A. Thou ſhalt not take the Name of the Lord thy God in vain.

11. *Q.* What do you mean here by the Name of God?

A. I underſtand thereby God himſelf, and whatſoever has any immediate relation to him.

12. *Q.* What ſins are here forbidden?

A. All perjury and blaſphemy, all profane ſwearing and curſing, and all vain and irreverent uſe of the Name of God in our ordinary diſcourſes one with another.

13. *Q.* Why muſt we not take God's Name in vain?

A. For the Lord will not hold him guiltleſs that taketh his Name in vain.

14. *Q.* What mean you, when you ſay, that the Lord will not hold ſuch a one guiltleſs?

A. That the Lord will look upon him to be a wicked perſon; and, as ſuch, he ſhall not eſcape unpuniſhed.

15. *Q.* What is poſitively required in this Commandment?

A. To honour God's holy Name and Word, and not to mention his Name but with a religious reverence.

16. *Q.* Which is the fourth Commandment?

A Remember that thou keep holy the Sabbath Day, *&c.*

17. *Q.* Wha

6. *H.* Pa un yw'r ail Orchymmyn?

A. Na wnâ it' dy hun ddelw gerfiedig, *&c.*

7. *H* Beth a waherddir yn y Gorchymmyn hwn?

A. I wneuthur un math o lûn neu ddelw i addoli Duw wrtho.

8. *H.* Beth a ddyelli pan ddywedi bod Duw yn eiddigus?

A. Ei fod e'n ofalus i amddiffyn ei Anrhydedd; ac y cofb e'n chwerw y fawl a roddo ei Ogoniant ef i arall. *Efay* xlii. 8.

9. *H.* Trwy ba fodd mae i ddynion ddangos eu bod yn caru Duw?

A. Trwy gadw ei Orchymmynion ef. *Joan* xiv. 15, 21.

10. *H.* Pa un yw y trydydd Gorchymmyn?

A. Na chymmer Enw yr Arglwydd dy Dduw yn ofer.

11. *H.* Beth yr ydys yn ddyall yma wrth Enw Duw?

A. Wrth Enw Duw yr ydys yn dyall Duw ei hun, a pheth bynnag y fydd o berthynas agos iddo.

12. *H.* Pa bechod a waherddir yma?

A. Pob anudon a chabledd, pob llwon a rhegau anlogedig, a phob arfer yfgafn ac ammharchus o Enw Duw yn ein hymadroddion cyffredin.

13. *H.* Pa ham nad oes i ni gymmeryd Enw Duw yn ofer?

A. Canys nid gwirion gan yr Arglwydd yr hwn a gymmero ei Enw ef yn ofer.

14. *H.* Beth yr wyt yn feddwl wrth ddywedyd, Nid gwirion gan yr Arglwydd y cyfryw un?

A. Yr edrych yr Arglwydd arno fel dŷn euog; ac fel y mae felly, ni's caiff ddiange yn ddigofb.

15. *H.* Beth a ofynir yn y Gorchymmyn hwn?

A. Anrhydeddu fanctaidd Enw Duw a'i Air, a chidio ag enwi ei Enw ef heb barch crefyddol.

16. *H.* Pa un yw'r pedwerydd Gorchymmyn?

A. Cofia gadw yn fanctaidd y Dydd Sabbath.

17. *H.* Beth

17. *Q.* What is it to keep the Sabbath Day h

A. To ſpend it after a holy or religious m ner.

18. *Q.* What does the word *Sabbath* ſignify?

A. It ſignifies reſt.

19. *Q.* What is forbidden us by this Comma ment?

A. We are forbidden to ſpend this day in w ing, going on errands, ſleeping, tippling, idlin home, gaming, or in any other vain manner wh by it may be profaned.

20. *H.* How then are we to keep our Sabb Day?

A. By worſhipping of God, and hearing Word publickly in the Church, and by prayin him, and reading his Word privately at home.

21. *Q.* Why do we obſerve the firſt day of week as a Sabbath, and not the ſeventh?

A. Becauſe on the firſt day of the week C aroſe from the dead; and St John, upon this count, calls it the *Lord's Day*. Rev. i. 10.

22. *Q.* Why did God ſanctify one day in ſeve

A. In commemoration of his creating the w in ſix days, and reſting on the ſeventh.

SECT. IX.

Of the ſix laſt Commandments.

1. *Q.* WHich is the fifth Commandment?

A. Honour thy Father and Mother, *&c.*

2. *Q.* What is it to honour thy Father and ther?

A. That I ſhould love, honour, obey, and cour my Father and Mother.

3. *Q.* Doth this Commandment require an ther duty from us?

A. Yes: it reſpects the duty which we

17. *H.* Beth yw cadw yn ſanctaidd y Dydd Sabbath?

A. Ei dreulio mewn modd ſanctaidd, neu gresyddol.

18. *H.* Beth yw yſtyr y gair *Sabbath?*

A. Gorphwyſdra.

19. *H.* Beth a waherddir i ni yn y Gorchymmyn hwn?

A. Fe waherddir i ni weithio, negeſeua, cyſgu, meddwi, diogi gartref, neu chwareu arno, a phob arfer gwâg arall trwy ba un yr halogir ef.

20. *H.* Ym mha fodd ynte y mae i ni gadw ein Dydd Sabbath?

A. Trwy addoli Duw, a gwrando ei Air ef yn yhoeddus yn yr Eglwys; a thrwy weddïo arno, a arllain ei Air yn y dirgel gartref.

21. *H.* Pa ham yr y'm ni yn cadw y dydd cyntaf 'r wythnos yn Sabbath, yn lle y ſeithfed?

A. Am mai ar y dydd cyntaf o'r wythnos y cyodd Criſt oddi wrth y meirw; ac mae St Joan, y cyfrif hyn, yn ei alw yn *Ddydd yr Arglwydd.* Dat. i. 10.

22. *H.* Pa ham y ſancteiddiodd Duw un diwrnod ewn faith?

A. Mewn cof iddo grëu'r byd mewn chwe' diwrnod, ac iddo orphwys ar y ſeithfed.

DOSP. IX.

Am y chwe' Gorchymmyn olaf.

1. *H.* PA un yw'r pummed Gorchymmyn?

A. Anrhydedda dy Dâd a'th Fam.

2. *H.* Beth a ddyelli wrth anrhydeddu dy Dâd th Fam?

A. Bod i mi garu, parchu, anrhydeddu, a chymrth ſy Nhâd a'm Mam.

3. *H.* A ydyw'r Gorchymmyn hwn yn goſyn hyw ddyledſwydd yn ychwaneg gennym?

A. Ydyw: mae'n golygu at y dyledſwyddau ſy'n

all who ſtand in the place of Parents to us; and quires of us to honour and obey the King, and that are put in authority under him; to ſubmit ſelves to all our Governors, Teachers, and tual Paſtors, and Maſters; and to order ourſ lowly and reverently to all our betters.

4. Q. What is the ſixth Commandment?

A. Thou ſhalt do no murder.

5. Q. What is Murder?

A. It is the wilful and unlawful taking life of a man, by what way or means ſoever done.

6 Q. What is forbidden us in this Comm ment?

A. We are here forbid the killing of our n bour maliciouſly; with whatſoever tends to murder; ſuch as drunkenneſs, hatred, fig revenge, evil-ſpeaking, and ſuch like.

7. Q. What is required of us in this Comm ment?

A. To do all we can to preſerve the life o neighbour; and that we ſhould do unto all men we would they ſhould do unto us.

8. Q. Who is our neighbour?

A. Every one who ſtandeth in need of our ance. *Matt.* x. 36, 37.

9. Q. Which is the ſeventh Commandment?

A. Thou ſhalt not commit adultery.

10. Q. What is forbidden in this Comm ment?

A. Every unchaſte and unclean action, wit luſts that incite towards it.

11. Q. What is required in this Comm ment?

A. To keep my body in temperance, ſobe and chaſtity.

12. Q. Which is the eighth Commandment?

A. Thou ſhalt not ſteal.

13. Q. W

ddyledus arnom i bawb ſy'n ſefyll yn lle Rhieni i ni; ac mae'n gofyn gennym i anrhydeddu ac ufuddhâu y Brenhin, a phawb y ſydd wedi eu goſod mewn awdurdod dano; ymddaroſtwng i'n holl Lywiawdwyr, Dyſgawdwyr, Bugeiliaid ysbrydol, ac Athrawon; ac ymddwŷyn o honom yn oſtyngedig, gan barchu pawb o'n gwell.

4. H. Pa un yw'r chweched Gorchymmyn?

A. Na ladd.

5. H. Beth a ddyelli wrth Ladd?

A. Cymmeryd ymmaith fywyd dŷn o wîrſodd, ac yn anghyfreithlon, trwy ba ffordd neu fodd bynnag y gwnelir hynny.

6. H. Beth ſydd yn cael ei wahardd i ni yn y Gorchymmyn hwn?

A. 'Rydys yn gwahardd i ni ladd ein cymmydog yn faleiſius; ynghŷd â'r pethau ſydd yn tueddu at ddrwg-ddaeth; megis meddwdod, caſineb, ymladd, dial, drwg-abſen, a'r cyffelyb.

7. H. Pa beth a ofynnir gennym yn y Gorchymmyn hwn?

A. Bod i ni wneuthur cymmaint ag a allom i amddiffyn bywyd ein cymmydog; a bod i ni wneuthur i bob dŷn, megis y chwennychem iddo wneuthur i ninnau.

8. H. Pwy ydyw ein cymmydog?

A. Pob rhyw ddŷn ſydd yn ſefyll mewn eiſiau o'n cymmorth ni. *Math.* x. 36, 37.

9. H. Pa un yw'r ſeithfed Gorchymmyn?

A. Na wnâ odineb.

10. H. Beth a waherddir yn y Gorchymmyn hwn?

A. Pob gweithred anniwair ac aflan, ynghŷd â phob chwant ſydd yn tueddu iddo.

11. H. Beth a ofynnir gennym yn y Gorchymmyn hwn?

A. Cadw o honom ein cyrph mewn cymmedrolder, ſobrwydd, a diweirdeb.

12. H. Pa un yw'r wythfed Gorchymmyn?

A. Na ladratta.

13. Q. What is forbidden us here?

A. The taking away what is another man's right either ſecretly and by deceit, or by open violence.

14. Q. What is required in this Commandment?

A. To be true and juſt in all my dealings, to keep my hands from picking and ſtealing, to learn and labour truly to get my own living, and to do my duty in that ſtate of life unto which it ſhall please God to call me.

15. Q. Which is the ninth Commandment?

A. Thou ſhalt not bear falſe witneſs againſt thy neighbour.

16. Q. What is forbidden in this Commandment?

A. Teſtifying falſly againſt my neighbour, either by oath, or otherwiſe.

17. Q. What is required here?

A. To be always ſtrict in ſpeaking the truth of my neighbour, and to vindicate him when I know he is wronged.

18. Q. Which is the tenth Commandment?

A. Thou ſhalt not covet. *Rom.* vii. 7.

19. Q. What is the ſin forbidden here?

A. Covetouſneſs, or the unlawful deſire of other mens goods.

20. Q. What is required of us here?

A. To be content with our preſent ſtate.

PART IV.

OF PRAYER.

SECT. X.

Of Things relating to Prayer.

1. Q. ARE we able of ourſelves to fulfil our duty to God as we ought to do?

A. No, we are not, without the concurrence of God's Grace to enlighten our underſtanding, and to enable us to believe and to do according to his good Pleaſure. *Heb.* xiii. 21. *Phil.* ii. 13.

2. Q. D

13. H. Beth a waherddir i ni yma?

A. Dwyn ymaith eiddo un arall oddi wrtho, yn ddirgel a thrwy dwyll, neu trwy drais amlwg.

14. H. Beth a ofynnir yn y Gorchymmyn hwn?

A. Bod yn gywir ac yn union ym mhob peth a wneiwyf, cadw fy nwylaw rhag chwilenna a lladratta, dyſgu a llafurio i geiſio ynnill fy mywyd, a gwneuthur a ddylwyf ym mha ryw ſuchedd bynnag y rhyngo bodd i Dduw fy ngalw.

15. H. Pa un yw'r nawfed Gorchymmyn?

A. Na ddŵg gam dyſtiolaeth yn erbyn dy gymmydog.

16. H. Beth a waherddir yn y Gorchymmyn hwn?

A. Tyſtio celwydd yn erbyn fy nghymmydog, naill ai ar lŵ, neu un ffordd arall.

17. H. Beth a ofynnir yma?

A. Bod yn ofalus i ddywedyd y gwir bob amſer am fy nghymmydog, ac i'w amddiffyn pan wypwyf iſod e'n cael cam.

18. H. Pa un yw'r degfed Gorchymmyn?

A. Na thrachwanta. *Rhuf.* vii. 7.

19. H. Beth yw'r pechod a waherddir yma?

A. Cybydd-dod, neu ddeiſyfiad anghyfreithlon o dda neu olud neb arall.

20. H. Beth a ofynnir gennym yma?

A. Bod yn folddon i'n cyflwr preſennol.

RHAN IV.

AM WEDDI.

DOSP. X.

Am Bethau perthynol i Weddi.

H. A Y'm ni yn abl o honom ein hunain i gyflawni ein dyledſwyddau i Dduw megis dylem?

A. Nac ydym, heb gyd-weithrediad Grâs Duw i ni o ein dyall, ac i'n nerthu i gredu a gweithredu trwy'r Ewyllys da ef. *Heb.* xiii. 21. *Phil.* ii. 13.

2. H. Trwy

2. Q. By what means may we be enabled to l
according to God's Commandments?

A. By the ſpecial Grace of the Holy Spi
Luke xi. 13.

3. Q. By what means may we obtain the Gra
of God, in order to this end?

A. Chiefly by theſe two; hearty prayer to G
for it, and a right uſe of the holy Sacraments. *L*
xi. 9. 1 *Cor.* x. 16.

4. Q. What is Prayer?

A. It is a religious calling upon God from t
heart. *Hoſ.* vii. 14.

5. Q. After what manner ought we to pray to G

A. In faith, in ſincerity of heart, through t
Mediation of Chriſt, with fervour, and with pe
verance. *James* i. 6. and v. 16. *John* xvi. 2
Luke xviii. 1.

6. Q. At what times ought we to pray?

A. Continually, and without ceaſing. 1 *Th*

7. Q. Are we obliged then to ſpend our whol
time in prayer?

A. No; but the meaning is, that we ought t
attend upon this duty every day our ſtate and co
dition in the world ſhall permit.

8. Q. Have we any form of prayer taught

A. Yes; we have the Lord's Prayer. *W*
pray, ſay, Our Father, which art in Heav
Luke xi. 2—4. Matt. vi. 9—13.

SECT. XI.

Of the Lord's Prayer.

1. Q. REpeat the Lord's Prayer.

A. Our Father, which art in heave
Hallowed be thy Name. Thy Kingdom com
Thy will be done in earth, as it is in heaven. Gi
us this day our daily bread. And forgive us our tr
paſſes, as we forgive them that treſpaſs againſt u
And lead us not into temptation; but deliver

2. H. Trwy ba foddion y mae i ni gael ein nerthu i fyw yn ôl Gorchymmynion Duw?

A. Trwy Râs neillduol yr Ysbryd Glân. *Luc* xi. 13.

3. H. Trwy ba foddion y mae i ni gyrraedd Grâs Duw i'r perwyl hwn?

A. Yn bennaf trwy y ddau hyn: trwy Weddi wrefog at Dduw am dano; a thrwy'r iawn arfer o'r Sacramentau fanctaidd. *Luc* xi. 9. 1 *Cor.* x. 16.

4. H. Beth ydyw Gweddi?

A. Galwad crefyddol ar Dduw o'r galon ydyw. *Hof.* vii. 14.

5. H. Pa fodd y dylem ni weddïo at Dduw?

A. Mewn ffydd, mewn purdeb calon, trwy Gyfryngiad Crift, a chyd â gwrefogrwydd a pharhâd. *Jago* i. vi. a v. 16. *Joan* xvi. 22. *Luc* xviii. 1.

6. H. Ar ba amferau y dylem ni weddïo?

A. Yn wafladol, neu yn ddibaid. 1 *Theff.* v. 17.

7. H. A yw yn gofyn ynte i ni dreulio ein holl amfer mewn Gweddi?

A. Nac ydyw; ond yr yftyr yw, y dylem ni weddïo bob dydd yn wafladol, yn ôl fel y rhydd ein cyflwr yn y bŷd gyfle ac odfa i ni.

8. H. A oes gennym ni un ffurf o Weddi wedi ei haddyfgu i ni?

A. Oes; fef, Gweddi yr Arglwydd. *Pan weddïech, dywedwch, Ein Tâd, yr hwn wyt yn y nefoedd*, &c. Luc xi. 2—4. Math. vi. 9—13.

DOSP. XI.

Am Weddi yr Arglwydd.

1. H. ADrodd Weddi yr Arglwydd.

A. Ein Tâd, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sancteiddier dy Enw. Deued dy Deyrnas. Gwneler dy Ewyllys ar y ddaear, megis y mae yn y nefoedd. Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol. A maddeu i ni ein dyledion, fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; eithr gwared

from evil. For thine is the Kingdom, and the Power, and the Glory, for ever and ever. *Amen.*

2. Q. What are the general parts of this Prayer?

A. Three; the Preface, the Petitions, and Conclusion.

3. Q. What is the Preface?

A. Our Father, which art in heaven.

4. Q. Whom are we here taught to pray unto?

A. Unto God only. *Matt.* iv. 10.

5. Q. What frame of spirit does it teach us to pray with?

A. With confidence, and reverence.

6. Q. What reason is there why we should pray with confidence?

A. Because as God is a Father unto us, and the giver of all goodness, we may approach him with confidence. 1 *John* v. 14.

7. Q. What reason have we for praying to him with reverence?

A. Because as he is in heaven, and of infinite Majesty, reverence is due from us to him. *Eccl.* v. 2.

8. Q. Why is it said *Our* Father, and not *My* Father?

A. To increase our charity, and to teach us that we ought to pray one for another, as brethren.

9. Q. Why are we directed to pray unto God in heaven?

A. Because though God be every where present, yet since heaven is the place where he shews himself in the highest excellencies of his Glory, and where Jesus Christ sits to intercede for us, thither therefore it is most proper for us to direct our prayers unto him. *Psalm* xi. 4. *Eph.* i. 20.

10. Q. How many Petitions are there in the Prayer?

A. Six.

11. Q. What do these Petitions relate to?

A. T

gwared ni rhag drwg. Canys eiddot ti yw'r deyrnas, a'r gallu, a'r gogoniant, yn oes oefoedd. Amen.

2. H. Beth yw rhannau cyffredinol y Weddi hon?

A. Maent dair. Y Rhagymadrodd, y Deifyfiadau, a'r Cload.

3. H. Beth yw y Rhagymadrodd?

A. Ein Tâd, yr hwn wyt yn y nefoedd.

4. H. At bwy y'n dyfgir yma i weddïo?

A. At Dduw yn unig. *Math.* iv. 10.

5. H. Gyd â pha dymmer meddwl y mae i ni weddïo?

A. Gyd â hyder, a pharch.

6. H. Pa refwm fydd gennym weddïo gyd â hyder?

A. O blegid fel y mae Duw yn Dâd i ni, ac yn Rhoddwr pob daioni, ni a ddylem nesâu atto gyd â hyder. 1 *Joan* v. 14.

7. H. Pa refwm fydd gennym am weddïo gyd â pharch?

A. O blegid fel y mae Duw yn y nefoedd, ac o neidrol Fawredd, mae'n gofyn parch gennym. *Preg.* v. 2.

8. H. Pa ham y dywedir *Ein Tâd*, ac nid *Fy Nhâd?*

A. Er amlhâu ein cariad, ac i ddyfgu i ni, y dylem weddïo y naill dros y llall, megis brodyr.

9. H. Pa ham y'n dyfgir i weddïo at Dduw yn nefoedd?

A. O blegid mai er bod Duw yn brefennol ym mhob man, etto gan mai'r nêf yw'r fan lle mae'n ogoddangos yn y godidowgrwydd pennaf o'i Ogoniant, ac yno y mae Crift Jefu yn eiftedd i eiriol drofom, yno am hynny mae'n fwyaf addas i ni ofod ei gweddiau atto. *Salm* xi. 4. *Eph.* i. 20.

10. H. Pa fawl Deifyfiad fydd yn y Weddi hon?

A. Chwech.

11. H. At ba bethau mae'r Deifyfiadau yma yn cyfeirio?

A. The three first relate to the Glory of God and the three last to our own needs.

12. Q. What is the first Petition?

A. Hallowed be thy Name.

13. Q. Why does Christ make it the first Petition of his Prayer, that God's Name may be hallowed?

A. To teach us, that we ought to make God's Glory the first thing in our prayers, as well as the chief end of all our actions. 1 *Cor.* x. 31.

14. Q. What do you understand by the Name of God?

A. God himself, and whatsoever is nearly related to him; such as his Word, his House, his Ministers, his Ordinances, and the like.

15. Q. What does the word Hallowing signify?

A. It signifies the separation of any thing to holy use, and treating it with religious respect.

16. Q. What therefore do you ask of God in this Petition?

A. That I, and all men, may pay unto God the Reverence and Honour that is due unto him.

17. Q. Which is the second Petition?

A. Thy Kingdom come.

18. Q. How many fold is the Kingdom of God?

A. 'Tis threefold. (1.) The Kingdom of Power in the world. (2.) The Kingdom of Grace in the church. And (3.) the Kingdom of Glory in heaven.

19. Q. What is meant by God's Kingdom in this Prayer?

A. The Gospel; or God's Kingdom of Grace upon earth, and God's Kingdom of Glory in heaven.

20. Q. What do you understand by praying that God's Kingdom may come?

A. I pray, that it may please God to enlarge the borders of his Church, that he would rule by his

A. Mae y tair gyntaf yn perthynu i Ogoniant Duw, a'r tair olaf i'n hanghenrheidiau ein hunain.

12. H. Pa un yw y Ddeifyfiad gyntaf?

A. Sanctteiddier dy Enw.

13. H. Pa ham y mae Crift yn ei gwneud yr Arch gyntaf o'i Weddi, ar fod i Enw Duw gael ei fanctteiddio?

A. I ddyfgu i ni, y dylem wneuthur Gogoniant Duw y peth cyntaf yn ein gweddiau, yn gyftal a'r diben pennaf o'n holl weithredoedd. 1 *Cor.* x. 31.

14. H. Beth a ddyelli wrth Enw Duw?

A. Duw ei hunan, a phob peth y fydd o berthynas agos iddo ef; megis ei Air, ei Dŷ, ei Weinidogion, ei Ordinhadau, a'r cyffelyb.

15. H. Beth mae'r gair Sanctteiddio yn arwyddocccau?

A. Neillduo peth at arferion fanctaidd, a rhoddi parch crefyddol iddo.

16. H. Beth yr wyt yn weddïo ar Dduw yn y Ddeifyfiad hon?

A. Ar fod i mi, ac i bob dŷn, dalu i Dduw y Parch a'r Anrhydedd y fydd yn ddyledus iddo.

17. H. Pa un yw yr ail Ddeifyfiad?

A. Deued dy Deyrnas.

18. H. O ba fawl math yw Teyrnas Dduw?

A. O dair math. (1.) Teyrnas Gallu yn y bŷd. (2.) Teyrnas Grâs yn yr Eglwys. A (3.) Theyrnas Gogoniant yn y nêf.

19. H. Beth a ddyelli wrth Deyrnas Dduw yn y Weddi hon?

A. Yr Efengyl; neu Deyrnas Grâs Duw ar y ddaear, a'i Deyrnas ef o Ogoniant yn y nêf.

20. H. Beth yr wyt yn feddwl wrth weddïo am i Deyrnas Dduw ddyfod?

A. 'Rwi'n deifyfu, ar i Dduw helaethu terfynau ei Eglwys; ar fod iddo reoli trwy ei

Spirit in our hearts here, and haſten to reward us with eternal glory in heaven.

21. Q. Which is the third Petition?

A. Thy Will be done in earth, as it is in heaven.

22. Q. What do you mean by the Will of God?

A. Thoſe things which God has made known unto us in his Word, and by his Providence.

23. Q. Why do we pray, that God's Will may be done in earth, as it is in heaven?

A. To ſhew, that we ought to obey God's Will here, with the ſame readineſs, ſpeed, and chearfulneſs, wherewith it is obeyed by the angels in heaven.

24. Q. Which is the fourth Petition?

A. Give us this day our daily bread.

25. Q. What does the Word Bread ſignify?

A. Here it ſignifies all that is neceſſary for our ſupport. *Pſalm* xxxvii. 25.

26. Q. Why do we every day pray, Give us this day?

A. To ſhew, that our dependance is every day on God for a ſupply of our wants, and for a bleſſing on what we enjoy. *Matt.* vi. 25. *Acts* xvii 25.

27. Q. Is this all you pray for in this Petition?

A. No: Bread is ſometimes uſed in a ſpiritual ſenſe; accordingly I pray, that God would ſend us all things that be neceſſary, as well for our ſouls as bodies. *John* vi. 50, 51.

28. Q. Which is the fifth Petition?

A. And forgive us our treſpaſſes, as we forgive them that treſpaſs againſt us.

29. Q. What is the meaning of the word Treſpaſſes here?

A. All tranſgreſſions or ſins againſt God. *Matt.* xviii. 35.

30. Q. What mean you by the word Forgive?

A. To

Yſbryd yn ein calonnau ni yma, a phryſuro i'n gwobrwyo ni i gŷd â gogoniant tragywyddol yn y nêf.

21. H. Pa un yw'r trydydd Deiſyfiad?

A. Bydded dy Ewyllys ar y ddaear, megis y mae yn y neſoedd.

22. H. Beth yr wyt yn fedd vl wrth Ewyllys Duw?

A. Y pethau a'r y mae efe wedi eu hyſbyſu i ni yn ei Air, a thrwy ei Ragluniaeth.

23. H. Pa ham yr y'm yn deiſyf, ar i Ewyllys Duw gael ei wneuthur ar y ddaear, megis yn y nêf?

A. I ddangos, y dylem ni ufuddhâu i Ewyllys Duw yma ar y ddaear, mor barod, mor ufudd, ac mor llon, ag yr ufuddhâir iddo gan yr angylion yn y nêf.

24. H. Pa un yw y pedwaredd Deiſyfiad?

A. Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol.

25. H. Beth mae'r gair Bara yn ei arwyddoccau?

A. Mae'n arwyddoccau y cwbl ſydd anghenrheidiol er ein cynhaliad. *Salm* xxxvii. 25.

26. H. Pa ham yr y'm yn gweddïo bob dydd, Dyro i ni heddyw?

A. I ddangos, bod ein hyder ar Dduw bob dydd am ddiwallu ein heiſiau, ac am fendith ar y ſydd genym. *Math.* vi. 25. *Act.* xvii. 25.

27. H. Ai hyn yw'r cwbl yr wyt yn ofyn yn y Ddeiſyfiad hon?

A. Nag ê: mae Bara weithiau o arwyddoccâd yſbrydol; ac felly yma 'rwi'n gweddïo, ar i Dduw roddanfon i ni bob peth anghenrheidiol, yn gyſtal i'n heneidiau ac i'n cyrph. *Joan* vi. 50, 51.

28. H. Pa un yw y pummed Deiſyfiad?

A. A maddeu i ni ein dyledion, fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr.

29. H. Beth yw yſtyr y gair Dyledion yma?

A. Pob troſedd neu bechod yn erbyn Duw. *Math.* xviii. 35.

30. H. Beth a ddyelli wrth y gair Maddeu?

A. That God impute not ſin unto us, and free us from the puniſhment of it.

31. Q. Upon what condition do we aſk, that God would forgive us our treſpaſſes?

A. Upon condition of our forgiving the treſpaſs or offence done by others unto us. *Matt.* vi. 14.

32. Q. Will not God forgive us, unleſs we forgive others?

A. No: For we are told by Chriſt, *If you forgive not men their treſpaſſes, neither will your Father forgive your treſpaſſes.* Matt. vi. 15.

33. Which is the ſixth and laſt Petition?

A. And lead us not into temptation; but deliver us from evil.

34. Q. Why do you pray, that God would not lead you into temptation; ſince he never tempteth any man to ſin?

A. Becauſe all temptations are by God's permiſſion. 1 *Cor.* x. 13.

35. Q. What do you mean then, by praying that you be not led into temptation?

A. I pray unto God, that it may pleaſe him either to preſerve us from temptation, or to ſupport us under it, and deliver us out of it. *Matt.* xxvi. 41. 2 *Pet.* ii. 9.

36. Q. What do you pray here to God to be delivered from?

A. From the evil one, which is Satan; from the evil thing, which is ſin; and from the evil of puniſhment, as well here as hereafter.

37. Q. What is the Concluſion in the Lord's Prayer?

A. For thine is the Kingdom, the Power, and the Glory, for ever and ever.

38. Q. What do you here acknowledge to belong to God?

A. The Kingdom, the Power, and the Glory.

39. Q. What does the word *Amen* ſignify?

A. It

A. Bod i Dduw beidio â chyfrif pechod i ni, a'n rhyddhâu oddi wrth y gosb am dano.

31. H. Ar ba ammod yr y'm yn deifyf ar Dduw faddeu i ni ein dyledion?

A. Ar yr ammod i ni faddeu y trofedd neu'r dirmyg a wnelo eraill i ninnau. *Matt.* vi. 14.

32. H. A faddeu Duw ddim i ni, oni fydd i ni faddeu i ddynion?

A. Na wnaiff: canys y mae Crift yn dywedyd, *Oni faddeuwch i ddynion eu camweddau, ni faddeu eich Tâd eich camweddau chwithau.* Matth. vi. 15.

33. H. Pa un yw y chweched a'r Deifyfiad olaf?

A. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; eithr gwared ni rhag drwg.

34. H. Pa ham yr wyt yn gweddïo, nad arweinio Duw ni i brofedigaeth; gan nad yw efe yn temtïo neb?

A. Am mai trwy gennad Duw y mae pob profedigaeth yn dyfod. 1 *Cor.* x. 13.

35. H. Beth yr wyt yn feddwl ynte wrth weddïo, na bo i ti gael dy arwain i brofedigaeth?

A. 'Rwyf yn gweddïo ar Dduw, naill ai peidio o hono â 'n gadael i fyrthio i brofiad, neu i'n cynnal tani, a'n gwared allan o honi. *Matt.* xxvi. 41. 2 *Petr* ii. 9.

36. H. Pa beth yr wyt yn weddïo ar Dduw yma am dy wared rhagddo?

A. Rhag y drygwr, yr hwn yw Satan; a'r drygbeth, yr hwn yw pechod; a rhag y drwg o gosb yma, ac ar ôl hyn.

37. H. Beth yw y Cload yng Ngweddi yr Arglwydd?

A. Canys eiddot ti yw'r Deyrnas, a'r Gallu, a'r Gogoniant, yn oes oefoedd.

38. H. Beth yr y'm ni yma yn ei gyfaddef fod yn perthynu i Dduw?

A. Y Deyrnas, a'r Gallu, a'r Gogoniant.

39. H. Beth mae'r gair *Amen* yn ei arwyddocceau?

A. It ſignifies, So be it; or, So let it be unto me as I have prayed.

PART V.

OF THE CHRISTIAN SACRAMENTS.

SECT. XII.

Of the two Sacraments in general.

1. Q. HOW many Sacraments hath Chriſt ordained in his Church?

A. Two only; Baptiſm, and the Lord's Supper.

2. Q. Why are they ſaid to be generally neceſſary to ſalvation?

A. Becauſe Chriſt appointed them as the ordinary means of ſalvation; which none who have the opportunity of partaking of them can neglect, without hazard of their ſalvation. 1 *Cor.* xi. 25.

3. Q. Why is Baptiſm to be adminiſtered but once?

A. Baptiſm ſetteth forth new birth; and 'tis ſufficient to be once born.

4. Q. Why is the Sacrament of the Lord's Supper adminiſtered often?

A. The Lord's Supper ſetteth forth ſpiritual nouriſhment; for 'tis expedient that a man be often fed.

SECT.

A. Mae *Amen* yn arwyddoccau, *Felly y bo*; neu, Poed felly i mi yn ôl yr hyn y gweddïais am dano.

RHAN V.

AM Y SACRAMENTAU CRISTIANOGOL.

Dosp. XII.

Am y ddau Sacrament yn gyffredinol.

1. H. PA ſawl Sacrament a ordeiniodd Criſt yn ei Eglwys?

A. Dau yn unig; Bedydd, a Swpper yr Arglwydd.

2. H. Pa ham y dywedir, eu bod yn gyffredinol yn anghenrheidiol i iechydwriaeth?

A. Am i Dduw eu hordeinio fel moddion arferol i iechydwriaeth; y rhai ni's gall neb a gânt gyfle o gyfrannu o honynt eu heſgeuluſo, heb redeg y perygl o golli eu hiechydwriaeth. 1 *Cor.* xi. 25.

3. H. Pa ham nad ydys yn miniſtrio Bedydd ond unwaith?

A. Mae Bedydd yn goſod allan anedigaeth newydd; ac nid rhaid geni dŷn ond unwaith.

4. H. Pa ham y miniſtrir Swpper yr Arglwydd yn fynych?

A. Mae Swpper yr Arglwydd yn goſod allan ymborth yſbrydol; ac anghenrhaid yw i ddŷn gael yn fynych ei ymborthi.

Dosp.

SECT. XIII.

Of Baptiſm.

1. Q. WHAT is the outward viſible ſign, or form, in Baptiſm?

A. Water; wherein the perſon is baptized, *in the Name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghoſt.*

2. Q. What is Baptiſm?

A. It is the Sacrament of our new and ſpiritual birth; and as it anſwers to Circumciſion, 'tis the means of our admiſſion into Chriſt's Church. *Tit.* iii. 5. *Acts* ii. 41.

3. Q. What is the inward and ſpiritual Grace?

A. A death unto ſin, and a new birth unto righteouſneſs: for, being by nature born in ſin, and the children of wrath, we are hereby made the children of grace.

4. Q. In what ſtate were you before you were baptized?

A. We were by nature born in ſin, and the children of wrath. *Eph.* ii. 3.

5. Q. How were you made a child of grace?

A. By Baptiſm. *Acts* ii. 38.

6. Q. What do you mean by Dying unto ſin?

A. To ceaſe from committing ſin. *Rom.* vi. 2,

7. Q. What is it to Live unto righteouſneſs?

A. 'Tis to live unto God, righteouſly, ſoberly and godly. *Rom.* vi. 11. *Tit.* ii. 12.

8. Q. What is required of perſons to be baptized?

A. Repentance, whereby they forſake ſin; and Faith, whereby they ſteadfaſtly believe the promiſes of God made to them in that Sacrament.

9. Q. How many things are requiſite to qualify a man for Baptiſm?

A. Two

DOSP. XIII.

Am Fedydd.

H. PA beth yw'r arwydd gweledig oddi allan, neu'r ffurf, yn y Bedydd?

A. Dwfr; yn yr hwn y bedyddir un, *Yn Enw Tâd, a'r Mâb, a'r Yſbryd Glân.*

2. H. Beth ydyw Bedydd?

A. Y Sacrament o'n genedigaeth newydd ac yſydol ni yw ef; ac fel y mae yn cyf-atteb i'r Enaediad, y modd ydyw o'n derbyniad i Eglwys rift. *Tit.* iii. 5. *Act.* ii. 41.

3. H. Pa beth yw'r Grâs ysbrydol oddi fewn?

A. Marwolaeth i bechod, a genedigaeth newydd yſiawnder: canys, gan ein bod ni wrth naturiaeth edi ein geni mewn pechod, ac yn blant digofaint, wy Fedydd y gwnair ni yn blant grâs.

4. H. Ym mha gyfiwr yr oeddit ti cyn dy feddio?

A. Yr oeddym ni wrth natur wedi ein geni mewn echod, ac yn blant digofaint. *Eph.* ii. 3.

5. H. Trwy ba fodd y'n gwnair ni yn blant grâs?

A. Trwy Fedydd. *Act.* ii. 38.

6 H. Beth a ddyelli wrth Farwi bechod?

A. Peidio â gweithredu pechod. *Rhuf.* vi. 2, 7.

7. H. Beth a ddyelli wrth Fyw i gyfiawnder?

A. Byw i Dduw, yn gyfiawn, yn ſobr, ac yn uwiol. *Rhuf.* vi. 11. *Tit.* ii. 12.

8. H. Pa beth a ddiſgwylir gan y rhai a feddier?

A. Edifeirwch, trwy'r hon y maent yn ymthod â phechod; a Ffydd, trwy'r hon y maent ddiyſgog yn credu Addewidion Duw y rhai a nair iddynt yn y Sacrament hwnnw.

9. H. Pa fawl peth a ofynnir i wneud dyn yn das o Fedydd?

A. Dau.

A. Two. Repentance, and Faith.

10. Q. What do you mean by Repentance?

A. The converſion of a ſinner to God; whereby he is heartily ſorry for the evil he has done, and is reſolved to forſake it.

11. Q. Does the Scripture require repentance of ſuch as are baptized?

A. Yes, by *Acts* ii. 38. *Repent, and be baptized every one of you in the Name of Jeſus Chriſt, for the remiſſion of ſins.*

12. Q. What is the Faith here required?

A. 'Tis a ſteadfaſt belief of the promiſes made to us in this Sacrament.

13. Q. What are the promiſes made to us in this Sacrament?

A. In general they are theſe; that if we will ſerve God, and keep his Commandments, he will for the ſake of Jeſus Chriſt, pardon us all our ſins and make us partakers of everlaſting happineſs. *Matt.* xix. 17. *John* i. 7.

14. Q. Does the Scripture require Faith in ſuch as are baptized?

A. Yes, by *Acts* viii. 37. *If thou believeſt with all thine heart, thou mayeſt be baptized.*

15. Q. Why then are Infants baptized?

A. Becauſe their Sureties promiſe for them.

16. Q. What do you mean by Sureties here?

A. Godfathers and Godmothers.

17. Q. What are the two things Infants promiſe by their Sureties?

A. Repentance, and Faith.

18. Q. Why are Infants baptized, when they are not capable either of believing or repenting?

A. Becauſe Infants are not only capable of being admitted into covenant with God, but likewiſe to

A. Daa. Edifeirwch, a Ffŷdd.

10. H. Beth a ddyelli wrth Edifeirwch?

A. Troad pechadur at Dduw; trwy ba un y mae'n trifsâu o'r galon am ei bechod, ac yn llwyr ymcanu ymadael ag ef.

11. H. A yw'r Yfgrythurau yn gofyn Edifeirwch gan y rhai a fedyddier?

A. Ydyw, wrth *Act.* ii. 38. *Edifarheuch, a bedyddier pob un o honoch yn Enw Jefu Grift, er maddeuant pechodau.*

12. H. Beth yw'r Ffŷdd a ofynnir yma?

A. Crêd ddifigl o'r addewidion a wnair i ni yn y Sacrament hwn.

13. H. Beth yw'r addewidion a wnair i ni yn y Sacrament hwn?

A. Y rhai'n yn gyffredinol ydynt; fef, o's nyni wafanaetha Dduw, ac a gadwn ei Orchymmynion ef, y rhŷdd efe, er mwyn Jefu Grift, bardwn i am ein holl bechodau, ac a'n gwnâ yn gyfranogion o ddedwyddwch diddiwedd. *Math.* xix. 17. *Jean* i. 7.

14. H. A yw'r Yfgrythur yn gofyn Ffŷdd yn y rhai a fedyddier?

A. Ydyw, wrth *Act.* viii. 37. *O's wyt yn credu â'th holl galon, fe ellir dy fedyddio.*

15. H. Pa ham wrth hynny y bedyddir plant bychain?

A. O blegid bod eu Meichiau yn addaw trofyat hwy.

16. H. Beth yr wyt yn feddwl wrth Feichiau yma?

A. Tadau-bedydd a Mammau-bedydd.

17. H. Pa rai yw'r ddau beth a'r y mae Plant yn addaw trwy eu Meichiau?

A. Edifeirwch, a Ffydd.

18. H. Pa ham y bedyddir Plant, pryd nad ydynt addas nac o gredu, nac o edifarhâu?

A. Am eu bod nid yn unig yn addas o gael eu derbyn mewn cyfammod â Duw, ond hefyd am

eu

cause they promise by their Sureties, to believe a
repent when they come to age.

19. Q. What warrant is there for the Baptism
Infants born of Christian Parents?

A. The promises to which Baptism intitles
belong to them. Acts ii. 39. *The promise is u
you, and to your children.* 1 Cor. vii. 14. *Now
your children holy.*

SECT. XIV.

Of the Lord's Supper.

1. Q. WHY was the Sacrament of the L
Supper ordained?

A. For the continual remembrance of the
crifice of the Death of Christ, and of the benef
which we receive thereby.

2. Q. Why is this Sacrament called the Lor
Supper?

A. Because it was instituted by our Lord at Sup
per. *Matt.* xxvi. 26.

3. Q. For what end was the Sacrament of t
Lord's Supper ordained?

A. To be a means of shewing forth, and of pu
ting us continually in mind of the Death of Ch
for us. 1 *Cor.* xi. 26.

4. Q. Why do you call it the Sacrifice of t
Death of Christ?

A. Because Christ, by dying, became a Sacrifi
for sin. Heb. ix. 26. *He put away sin by the sac
fice of himself.*

5. Q. What is the outward part, or sign of t
Lord's Supper?

A. Bread and Wine.

6. Q. Why do we eat Bread, and drink Wi
in remembrance of Christ?

A. Because the Lord commanded them to
received. 1 *Cor.* xi. 23—25.

bod yn ymrwymo trwy eu Meichiau, i gredu ac ddiarhâu pan ddelont mewn oedran.

19. H. Pa brawf ſydd am ſedyddio Plant Criſtnogion?

A. Am fod yr addewidion y mae Bedydd yn rhoddi awl i ni iddynt, yn perthyn iddynt hwy. Act. ii. 39. *I chwi y mae'r addewid, ac i'ch plant.* 1 Cor. vii. 14. *Eithr yn awr ſanctaidd ydyw eich plant.*

DOSP. XIV.

Am Swpper yr Arglwydd.

1. H. DA ham yr ordeiniwyd Sacrament Swpper yr Arglwydd?

A. Er mwyn tragywyddol gôf am Aberth Dio-ddefaint Marwolaeth Criſt, a'r llesâd yr ydym ni yn ei dderbyn oddi wrtho.

2. H. Pa ham y mae'r Sacrament hwn yn myned dan yr enw o Swpper yr Arglwydd?

A. Am i'r Arglwydd ei ordeinio ef ar ſwpper. *Matth.* xxvi. 26.

3. H. I ba ddiben yr ordeiniwyd y Sacrament hwn?

A. I ſod yn ſodd i ofod allan, ac i gadw yn ein côf, Farwolaeth Criſt droſom. 1 *Cor.* xi. 26.

4. H. Pa ham y gelwi ef yn Aberth Marwolaeth Criſt?

A. Am fod Criſt, wrth farw, yn Aberth dros bechod. Heb. ix. 26. *Efè a ddileodd bechod trwy ei aberthu ei hun.*

5. H. Pa beth yw y rhan oddi allan, neu'r arwydd yn Swpper yr Arglwydd?

A. Bara a Gwîn.

6. H. Pa ham yr y 'm ni yn bwyta Bara, ac yn yfed Gwîn, er côf am Griſt?

A. Am i'r Arglwydd orchymmyn i ni eu derbyn. 1 *Cor.* xi. 23—25.

7. H. Pa

7. Q. What is the inward part, or thing ſignified?

A. The Body and Blood of Chriſt.

8. Q. Are the Body and Blood of Chriſt really diſtributed here to every Communicant?

A. No, they are not; for then ſome might receive them unprepared.

9. Q. By whom then are the Body and Blood of Chriſt verily and indeed taken?

A. By the faithful.

10. Q. Whom do you mean here by the Faithful?

A. The true Believers, and ſuch as worthily communicate.

11. Q. In what ſenſe are they verily and indeed received by them?

A. Only as to the fruits and effects of them.

12. Q. Explain how that is.

A. As it entitles them to a part in the Sacrifice of the Death of Chriſt, and to the benefits which he thereby purchaſed for his faithful ſervants. 1 Cor. x. 16.

13. Q. How is the Body and Blood of Chriſt verily and indeed received into the heart of every worthy Communicant?

A. By Faith.

14. Q. What are the benefits whereof we are partakers thereby?

A. The ſtrengthening and refreſhing of our ſouls by the Body and Blood of Chriſt, as our bodies are by the Bread and Wine.

15. Q. How does ſuch a receiving of this Sacrament ſtrengthen and refreſh our ſouls?

A. As it adds a new confirmation to us every time we receive it, of pardon for our ſins, and of the aſſiſtance of the Holy Spirit; by which our ſouls are ſtrengthened and refreſhed in like manner

7. *H.* Pa beth yw y rhan oddi fewn, neu'r peth a arwyddocceir?

A. Corph a Gwaed Crist.

8. *H.* A yw Corph a Gwaed Crist yn cael eu rhoddi yma i bob Cymmunwr?

A. Nac ydynt; o blegid yna y gallai rhai eu derbyn yn ddibarotoad.

9. *H.* Gan bwy ynte y mae Corph a Gwaed Crist yn cael eu cymmeryd a'u derbyn yn wîr-ddiau?

A. Gan y ffyddloniaid.

10. *H.* Pwy yr wyt yn feddwl ymma wrth y Ffyddloniaid?

A. Y gwîr-gredadwy, neu y fawl fy'n cyfrannu yn deilwng.

11. *H.* Ym mha yftyr y maent yn wîr-ddïau yn cael eu cymmeryd a'u derbyn gan y rhai'n?

A. Yn unig mewn perthynas i'r ffrwyth a'r ffaith o honynt.

12. *H.* Amlyga pa fodd y mae hynny.

A. Fel mae'n rhoddi hawl iddynt i ran yn Aberth Prynwolaeth Crist; ac i'r bendithion a bwrcafodd e trwy hynny i'w ffyddlon weinion. 1 *Cor.* x. 16.

13. *H.* Ym mha fodd y mae Corph a Gwaed Crift yn wîr-ddïau yn cael eu derbyn i galon pob cyfrannwr teilwng?

A. Trwy Ffŷdd.

14. *H.* Pa lesâd yr ydym ni yn ei gael wrth ymmeryd y Sacrament hwn?

A. Cael cryfhâu a diddanu ein heneidiau trwy Gorph a Gwaed Crift, megis y mae ein cyrph yn cael trwy'r Bara a'r Gwîn.

15. *H.* Ym mha fodd y mae y cyfryw gyfranniad o'r Sacrament yn cryfhâu ac yn diddanu ein heneidiau?

A. Fel y mae yn chwanegu fierhâd newydd i ni, ar amfer y derbyniom ni ef, o bardwn am bechod, trwy ymmorth yr Ysbryd Glân; mae'n heneidiau ni yn cael eu cryfhâu a'u diddanu trwy y rhai'n yn yr

as our bodies are by the Bread and Wine. *Joh.* vi. 63.

16. *Q.* What is required of them who come to the Lord's Supper?

A. To examine themſelves, whether they repent them truly of their former ſins, ſteadfaſtly purpoſing to lead a new life; have a lively faith in God's Mercy through Chriſt; with a thankful remembrance of his Death; and be in charity with all men.

17. *Q.* How do you prove, that a man ſhould examine himſelf before he comes to the Sacrament?

A. By 1 Cor. xi. 28. *Let a man examine himſelf; and ſo let him eat of that bread, and drink of that cup.*

18. *Q.* What is the firſt point concerning which we are to examine ourſelves?

A. Whether we repent us truly of our former ſins.

19. *Q.* Why is repentance neceſſary to the receiving of the Lord's Supper?

A. Becauſe we can have no hope of pardon without repentance. *Luke* xiii. 3. *Acts* xvii. 30.

20. *Q.* What is the ſecond thing wherein we are to examine ourſelves?

A. Whether we ſteadfaſtly purpoſe to lead a new life.

21. *Q.* Why is a ſteadfaſt purpoſe of leading a new life neceſſary for receiving the Sacrament?

A. Becauſe we bind ourſelves a-new every time we receive the Sacrament, to perform our baptiſmal covenant, and thereby to lead a new life.

22. *Q.* What is the next thing wherein we are to examine ourſelves?

A. Whether we have a lively faith in God's Mercy through Chriſt.

23. *Q.* What do you mean by a lively Faith in God's Mercy through Chriſt?

un modd, ag y mae'n cyrph yn cael trwy 'r Bara a'r Gwin. *Joan* vi. 63.

16. *H.* Pa beth fy raid i'r rhai a ddêl i Swpper yr Arglwydd ei wneuthur?

A. Eu holi eu hunain, a ydynt hwy yn wîr edifeiriol am eu pechodau a aeth heibio, ac yn fier amcanu dilyn buchedd newydd; a oes ganddynt ffŷdd fywiol yn Nhrugaredd Dduw trwy Grift, gyd â diolchus gof am ei angau ef; ac a ydynt hwy mewn cariad perffaith â phob dŷn.

17. *H.* Pa brawf fy gennyt, y dylai dŷn ei holi ei hunan cyn dyfod i'r Sacrament?

A. 1 Cor. xi. 28. *Eithr holed dŷn ef ei hun; ac felly bwytaed o'r bara, ac yfed o'r cwppan.*

18. *H.* Beth yw y pwnge cyntaf ynghylch pa un y dylem ein holi ein hunain?

A. A ydym yn wîr-edifeiriol am ein pechodau a aeth heibio.

19. *H.* Pa ham y mae edifeirwch yn anghenraid at Swpper yr Arglwydd?

A. Am nad oes dim gobaith o faddeuant i ni heb edifeirwch. *Luc* xiii. 3. *Act.* xvii. 30.

20 *H.* Beth yw'r ail bwnge y dylem ein holi ein hunain yn ei gylch?

A. A ydym yn fier amcanu dilyn buchedd newydd, neu fyw buchedd gwell.

21. *H.* Pa ham y mae bwriad o fyw buchedd newydd yn anghenraid at dderbyn y Cymmun?

A. O blegid ein bod yn y Cymmun yn ymrymo ein hunain o newydd i gyflawni ein cyfamod bedydd: ac, yn ddilynol, i fyw buchedd dduwiol.

22. *H.* Beth yw'r pwnge nefaf ynghylch pa un y dylem ein holi ein hunain?

A. A oes gennym ffŷdd fywiol yn Nhrugaredd Dduw trwy Grift?

23. *H.* Beth a ddyelli wrth Ffŷdd fywiol yn Nhrugaredd Dduw trwy Grift?

A. I underſtand by it, ſteadfaſtly to believe, that if we truly repent us of our ſins, God of his Mercy will not only forgive them, but alſo receive us into his Favour, upon account of the Sacrifice which Chriſt Jeſus made of his Body and Blood for us.

24. *Q.* Why is Faith neceſſary to the receiving of the Lord's Supper?

A. Becauſe 'tis by Faith the Communicant verily receives the Sacrament into his heart, and feeds upon it. *Heb.* x. 22. *John* vi. 51.

25. *Q.* What is the fourth thing concerning which we ought to examine ourſelves?

A. Whether we come to it with a thankful remembrance of Chriſt's Death.

26. *Q.* Why is Thankſgiving neceſſary to the receiving of the Lord's Supper?

A. Becauſe the Lord's Supper is a Sacrifice of Thankſgiving to God for the Redemption of the world. 1 *Cor.* vi. 20.

27. *Q.* What elſe is there concerning which we ought to examine ourſelves before we come to the Sacrament?

A. To examine whether we are in Charity with all men.

28. *Q.* Why is the being in Charity neceſſary to the Lord's Supper?

A. Becauſe it is a Feaſt of Love, and ſignifies the Union of Chriſtians in one ſpiritual Body. *Matt.* v. 23. 1 *Cor.* x. 17.

A PRAYER

A. 'Rwi'n dyall, bod i ni ſicr gredu, mai o'ſ
ŵr-edifarhâu a wnawn am ein pechodau, y bydd
Dduw, o'i Drugaredd, ńid yn unig eu maddeu i
, ond hefyd ein derbyn i'w Ffafr, ar gyfrif yr
erth a wnaeth Criſt Jeſu o'i Gorph a'i Waed
ſom.

24. *H.* Pa ham y mae Ffŷdd yn anghenrheidiol
derbyn Swpper yr Arglwydd?

A. O blegid mai trwy Ffŷdd y mae y Cymmun-
yn wîr-ddïau yn derbyn y Sacrament i'w galon,
yn ymborthi arno. *Heb.* x. 22. *Joan* vi. 51.

25. *H.* Beth yw'r pedwaredd pwngc ynghylch
un y dylem ein holi ein hunain?

A. A ydym yn dyſod atto gyd â diolchus gof
Angau Criſt.

26. *H.* Pa ham y mae Dïolchgarwch yn anghen-
id at dderbyn Swpper yr Arglwydd?

A. Am mai Aberth Diolch i Dduw am Bryne-
eth y bŷd, yw Swpper yr Arglwydd. 1 *Cor.*
20.

27. *H.* Beth hefyd y ſydd, ynghylch pa un y
m ein holi ein hunain, cyn dyſod i'r Sacra-
nt?

A. Holi, a ydym mewn Cariad â phob dŷn.

28. *H.* Pa ham y mae bod mewn Cariad yn ang-
rheidiol at dderbyn Swpper yr Arglwydd?

A. Am mai Gwlêdd o Gariad ydyw, yn arwydd-
au Cymmundeb Criſtianogol yn yr un Corph
ydol. *Math.* v. 23. 1 *Cor.* x. 17.

GWEDDI

A PRAYER *for a* YOUNG PERSON, *to be* Morning *and* Evening.

O Almighty and Everliving God! Thou great Creator, Preſerver, and Governor of the world; who haſt given me life, and haſt been my Protector to this hour: I praiſe and glorify thy holy Name, for this and all thy other Mercies; but above all for thy great Love to mankind, in ſending thy Son Jeſus Chriſt to die for us, and to redeem us from ſin and eternal death.

Look graciouſly upon me, O Lord, and bleſs me. Forgive whatever I have done amiſs; and give me Grace to remember and put in practice the Vow made at my Baptiſm, by renouncing the devil and all his works. Incline my heart to that which is good, and create in me an utter diſlike and abhorrence of all evil. Put thy Fear and thy Love in my heart; that I may diligently ſerve Thee, and worſhip Thee, and keep thy Commandments.

Make me [*dutiful to my Father and Mother*, &c.] obedient to my Teachers; humble and reverent to all my Betters; meek and courteous to all People; and enable me to do to others, as I deſire they would do to me.

Preſerve me from bearing hatred and malice in my heart, from lying and ſtealing, from ſlander and evil-ſpeaking, and from all evil thoughts, words and actions. Guide me by thy Holy Spirit, that I may live to thy Glory, and that when I die I may attain everlaſting life.

Grant me health and ſtrength to perform with chearfulneſs the duties of my calling. Endue me with humility, patience, and contentment; and give a bleſſing to all my honeſt undertakings and labours.

Bleſs, O Lord, all my Relations and Friends, and ſave and defend them and me from all dangers this *Day* [or *Night*] and for evermore; through Jeſus Chriſt our Saviour and Redeemer. *Our Father which art in Heaven*, &c.

WEDDI *i'w harfer gan* DDYN JEUANGC, Fore *a* Hwyr.

HOll-alluog a byth-fywiol Dduw! Tydi mawr Greawdwr, Ceidwad, a Llywodraethwr y d; yr hwn a roddaiſt i mi fywyd, ac a fuoſt hyd awr hon yn Noddwr i mi: 'Rwyf yn moli ac yn goneddu dy ſanctaidd Enw, am y rhai'n a'th Drugareddau eraill; ond uwchlaw pob dim am anfeidrol Gariad i ddynol-ryw, trwy ddanfon Fâb Jeſu Griſt i farw droſom, ac i'n hachub di wrth bechod a marwolaeth dragywyddol.

Edrych arnaf yn raſuſol, O Arglwydd, a bendithia Maddeu pa beth bynnag a wneuthum ar fai, a roi mi Râs i gofio a chyflawni'r Adduned a wnaed fy Medydd, trwy ymwrthod o honof â'r diafol holl weithredoedd. Gogwydda fy nghalon at yr n ſydd dda, a chrea ynof lwyr gaſineb a ffieidd- i bob drygioni. Goſod dy Ofn a'th Gariad yn fy halon, fel y byddo i mi'n ddiwyd dy waſanaethu dy addoli, a chadw dy Orchymmynion.

Gwnâ fi'n [*ufuddgar i'm Tâd a'm Mam*, &c.] yngedig i'm Dyſgawdwyr, yn barchus ac yn dd i bawb o'm gwell, yn llariaidd ac yn addfwyn th bob dŷn; a dyro i mi allu i wneuthur i eraill fel hwennychwn iddynt hwy wneuthur i minnau.

Cadw fi rhag dwyn malais a digllonedd yn fy ngha- rhag dywedyd celwydd a lladratta, rhag cabl au a goganu, a rhag pob drwg feddyliau, geiriau, weithredoedd. Cyfarwydda fi trwy dy Lân Yſ- d, fel y byddwyf fyw i'th Ogoniant di, a phan dwyf farw y mwynhawyf Fywyd tragywyddol.

Caniattâ i mi iechyd a nerth i gyflawni'n ſiriol yledſwyddau fy ngalwedigaeth. Cynyſgaedda fi goſtyngeiddrwydd, amynedd, a boddlonrwydd; yro ſendith i'm holl oneſt weithredoedd ac ym- eriadau.

Bendithia, O Arglwydd, fy holl Geraint a Chyf- on, a chadw ac amddiffyn hwynt a minnau rhag perygl *y dydd hwn* [neu'r *nôs hon*] a thros byth hoedd; trwy Jeſu Griſt ein Prynwr a'n Hiach- dwr. *Ein Tâd, yr hwn wyt yn y Nefoedd*, &c.

A Grace before Meat.

SAnctify, O Lord, we beſeech Thee, theſe
good creatures to our uſe, and us to thy ſerv
through Jeſus Chriſt our Lord. *Amen.*

Grâs o flaen Bwyd.

SAncteiddia, O Arglwydd, ni a attolygwn i
dy greaduriaid daionus hyn i'n mwynhaa
a ninnau i'th wasanaeth di, trwy Jeſu Criſt
Harglwydd. *Amen.*

A Grace after Meat.

BLeſſed and praiſed be thy holy Name,
Lord, for theſe and all thy other Blea
beſtowed upon us, through Jeſus Chriſt our L
Amen.

Grâs ar ôl Bwyd.

BEndigedig a chlodforus fyddo dy Enw ſ
taidd, O Arglwydd, am y rhai'n a'th
Fendithion eraill a roddwyd i ni, trwy Jeſu C
ein Harglwydd. *Amen.*

D I W E D D.

11/74
BL